



TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická



ZPĚV V OBDOBÍ PŘEDŠKOLNÍHO A MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU V RÁMCI VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT

Bakalářská práce

Studijní program: B7505 – Vychovatelství
Studijní obor: 7505R004 – Pedagogika volného času
Autor práce: **Eva Míšková**
Vedoucí práce: MgA. Zuzana Bubeníčková



ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Eva Studená**
Osobní číslo: **P10000135**
Studijní program: **B7505 Vychovatelství**
Studijní obor: **Pedagogika volného času**
Název tématu: **Zpěv v období předškolního a mladšího školního věku v rámci volnočasových aktivit**
Zadávající katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl:

1. Zpracování teoretické části. Obor dětský zpěv včetně funkce dechového, hlasového, artikulačního ústrojí.
2. Zpracování problematiky počátku mutace.
3. V praktické části se zaměřit na vlastní zkušenosti z praxe v práci s dětským hlasem a porovnat na základě rozhovoru s pedagogy konkrétní běžná pozitiva a negativa dětského zpěvu.

Požadavky:

1. Připravit seznam literatury a prostudovat ji.
2. Pravidelně konzultovat s vedoucím práce.
3. Zjistit prostřednictvím strukturovaného rozhovoru se zkušenými pedagogy úroveň zpěvnosti dětí.
4. Vyhodnotit a interpretovat výsledky rozhovorů.

Metody:

Rozhovor s pedagogy a stanovení výzkumných cílů.
Pozorování svého kolektivu v pracovním procesu.
Reflexe, vyhodnocení, závěr, doporučení.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

TICHÁ, A.: Učíme děti zpívat. 1. vyd. Praha : Portál,2005. ISBN 80-7178-916-X.

SEDLÁK, F.: Didaktika hudební výchovy 1. Praha: SPN, 1988.

SEDLÁK, F.: Hudební vývoj dítěte. Praha, 1974

HÁLA, B. - SOVÁK, M.: Hlas, řeč, sluch. Praha 1956

MAŘÍK, A. - JONÁŠOVÁ, L.: Abeceda hlasových cvičení. Panton, Praha 1971

CHRÁSKA, M.: Metody pedagogického výzkumu. 1. vyd. Praha : Grada,2007. ISBN 978-80-247-1369-4

Vedoucí bakalářské práce:

MgA. Zuzana Bubeníčková

Katedra primárního vzdělávání

Datum zadání bakalářské práce: **30. listopadu 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **15. prosince 2013**



doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.



doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 10. ledna 2013

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Velice děkuji MgA. Zuzaně Bubeníčkové, vedoucí mé bakalářské práci za konzultování a věcné připomínky a také za odbornou pomoc.

Poděkování také patří „Základní a mateřské škole Vítkov“, kde jsem mohla provést a uskutečnit a také zdokumentovat mé přípravy z praktické části bakalářské práci. Taktéž paní ředitelce Mgr. Romaně Sobotkové, která mi práci s dětmi umožnila a po celou dobu mě a mé nápady související s praktickou částí bakalářské práce plně podporovala.

V neposlední řadě mé poděkování patří všem kolegyním, které byly ochotné zodpovědět mé otázky týkající se průzkumu a dovolily tyto odpovědi a získané informace uveřejnit v rámci mé bakalářské práci. (Mgr. Vladěce Kollmannové, Mgr. Ingeborg Henzlové)

Na závěr si dovoluji poděkovat celé mé rodině, která mi umožnila studium a po celou dobu studia mě plně podporovala.

Anotace

Předmětem této bakalářské práce je zjištění zpěvnosti dětí v období předškolního a mladšího školního věku v rámci volnočasových aktivit.

Teoretická část se zabývá charakteristikou dětí předškolního věku a mladšího školního věku, vymezuje obor dětského zpěvu v těchto obdobích včetně funkcí dechového, hlasového a artikulačního ústrojí.

Praktická část se zaměřuje na vlastní zkušenosti z praxe v práci s dětským hlasem. Dále prostřednictvím strukturovaného rozhovoru se zkušenými pedagogy zjistit úroveň zpěvnosti dětí, a porovnat konkrétní běžná pozitiva a negativa dětského zpěvu

Klíčová slova: předškolní věk, mladší školní věk, myšlení, řeč, pozornost, hra, dechová funkce, artikulační funkce, hlasová funkce, hlasová mutace, rytmická funkce, hlavový tón - zpěvní hlas

Annotation

The subject of this thesis is to determine melodious children in the preschool and early school age in leisure activities.

The theoretical part deals with the characteristics of children of preschool age and school age, defines the field of children singing in these periods, including respiratory functions, voice and vocal tract.

The practical part focuses on their practical experience in working with the child's voice. In addition, through a structured interview with experienced educators determine the level of melodious children, and to compare specific standard positives and negatives of children singing.

Keywords: preschool, school age, thinking, language, attention, play, respiratory function, articulation functions voice features, voice mutation, rhythmic function, head tone - singing voice

Obsah

Seznam obrázků	11
1 Úvod.....	12
2 Teoretická část	13
2.1 Obor dětského zpěvu	13
2.1.1 Předškolní věk	13
2.1.1.1 Fyzický vývoj.....	13
2.1.1.1.1 Myšlení a řeč	13
2.1.1.1.2 Pozornost.....	13
2.1.1.1.3 Fantazie	13
2.1.1.1.4.1 Konfabulace „bájná lhavost“	13
2.1.1.1.5 Muzikálnost.....	14
2.1.1.1.6 Hra.....	14
2.1.1.1.7 Žárlivost, hašteřivost, bojovnost	14
2.1.1.1.8 Prostředí	14
2.1.1.2 Dechová funkce.....	15
2.1.1.2.1 Další hry	17
Štěkání.....	17
Pozvolné postupné rozesmátí.....	17
2.1.1.2.1.1 Slepice vyplašená z hnízda.....	18
2.1.1.2.1.2 Poplašné varování v opičí tlupě	18
2.1.1.2.1.3 Ironické ts	18
2.1.1.2.1.4 Tajné heslo	18
2.1.1.3 Artikulační funkce	20
2.1.1.3.1 Uvolnění artikulačního aparátu.....	20
2.1.1.3.1.1 Hra na čertíka	20
2.1.1.3.1.2 Odfrknutí koně	21

2.1.1.3.2	Uvolnění čelisti a zúženého hrdla	21
2.1.1.3.2.1	Na diskotéce	22
2.1.1.3.2.2	Žvýkáme.....	22
2.1.1.3.3	Uvolnění a pohotovost jazyka.....	23
2.1.1.3.3.1	Prožneme líný jazyk	23
2.1.1.3.3.2	Kutulululululú	23
2.1.1.3.4	Elastické napětí rtů a správné formování úst	23
2.1.1.3.4.1	Sbírání předmětů rty	24
2.1.1.4	Rytmičká funkce	25
2.1.1.5	Hlasová funkce.....	27
2.1.1.5.1	Zpěvní (hlavový) hlas	27
2.1.1.5.2	Obnovujeme zpěvní hlas.....	28
2.1.1.5.3	Uvolňujeme střední a nízkou hlasovou polohu.....	29
2.1.1.5.3.1	Bommm – hra na zvony	29
2.1.1.5.3.2	Dooou, trrroou	30
2.1.1.5.4	Probouzíme hlavový tón a vyšší hlasovou polohu.....	30
2.1.1.5.4.1	Ku-tulululululúúúú	31
2.1.1.5.4.2	Otázka a odpověď	31
2.1.1.5.5	Scelování hlasu shora.....	31
2.1.1.5.5.1	Skluzavka	32
2.1.1.5.5.2	Meluzína.....	32
2.1.2	Mladší školní věk	34
2.1.2.1.1	Obecná charakteristika.....	34
2.1.2.1.2	Pedagog musí mít na mysli	35
2.1.2.2	Dechová funkce.....	36
2.1.2.2.1	Příklad dechových cvičení pro starší děti:	36
2.1.2.2.1.1	Řekni na jeden nádech.....	36

2.1.2.3	Artikulační funkce	38
2.1.2.3.1	Jazykolam:	39
2.1.2.4	Rytmická funkce	40
2.1.2.4.1	Rytmické hry v kruhu	41
2.1.2.4.1.1	Dupání v kruhu 1	41
2.1.2.4.1.2	Kroky za zády.....	41
2.1.2.4.2	Bubnování	41
2.1.2.4.2.1	Lavina rytmu	41
2.1.2.4.2.2	Na výdrž	42
2.1.2.4.3	Rytmus a pohyb	42
2.1.2.4.3.1	Červení a Bílí	42
2.1.2.4.3.2	Máslostroj.....	42
2.1.2.4.4	Rytmus a řeč	42
2.1.2.4.4.1	Ráček.....	42
2.1.2.4.4.2	Ta naše bába	43
2.1.2.5	Hlasová funkce.....	44
2.1.2.5.1	Hlasová mutace	44
2.1.2.5.1.1	Zpívat nebo nezpívat	45
3	Praktická část	46
3.1	Přípravy z praxe potvrzující mou teorii	46
3.1.1	Předškolní věk	46
3.1.1.1	Příprava	47
3.1.1.2	Příprava	50
3.1.1.3	Příprava	54
3.1.1.4	Příprava	58
3.1.2	Mladší školní věk	62
3.1.2.1	Příprava	63

3.1.2.2	Příprava	67
3.1.2.3	Příprava	71
3.1.2.4	Příprava	75
3.2	Kvalitativní průzkum (Rozhovor s pedagogy)	79
3.3	Cíle a úkoly práce	79
3.4	Metodika průzkumu.....	79
3.5	Metody.....	79
3.6	Prezentace výsledků:	80
4	Diskuse.....	83
5	Závěr	85
6	Seznam literatury a zdrojů	87
6.1	Literatura	87
6.2	Internetové stránky	88
7	Přílohy.....	89
7.1	Příloha č. 1 - seznam dotazovaných otázek	90
7.2	Příloha č. 2 - dotazovaná Eva Míšková	91
7.3	Příloha č. 3 - dotazovaná Mgr. Vlad'ka Kollmannová.....	93
7.4	Příloha č. 4 - dotazovaná Mgr. Ingeborg Henzlová.....	95

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Dechová cvičení: "Lístek"	47
Obrázek 2 - Rytmičná část: "Podzimní slova"	48
Obrázek 3 - Návěčná píseň	49
Obrázek 4 - Motivace: Příprava "Zima"	50
Obrázek 5 - Dechová cvičení: "Sněží"	51
Obrázek 6 - Mimická cvičení: "Rádi mlsáme"	51
Obrázek 7 - Vánoční koncert	52
Obrázek 8 - Návěčná píseň	53
Obrázek 9 - Motivace: "Pan čap"	54
Obrázek 10 - Dechová cvičení: "Pan čap ve svém hnízdě"	55
Obrázek 11 - Rytmičná cvičení: "Pan čap ztratil čepičku"	55
Obrázek 12 - Rozzpívání: "Pomocí známých písní"	56
Obrázek 13 - Další činnost: "Hra na čapy"	56
Obrázek 14 - Návěčná píseň	57
Obrázek 15 - Dechová cvičení: "Hra na hada"	58
Obrázek 16 - Procvičení mimiky a mluvidel: "Hra na zvířátka"	59
Obrázek 17 - Rozzpívání: "Zvuky zvířátek"	59
Obrázek 18 - Návěčná píseň	61
Obrázek 19 - Rytmičná cvičení: "Hra na jména"	64
Obrázek 20 - Dechová cvičení: "Poprvé spolu"	64
Obrázek 21 - Procvičovaná píseň	66
Obrázek 22 - Dechová cvičení: "Pomocí slabiky mů"	67
Obrázek 23 - Procvičovaná píseň: "Nácvik textu"	68
Obrázek 24 - Nácvik celého pásma: "Na chodbě ZŠ"	69
Obrázek 25 - Procvičovaná píseň	70
Obrázek 26 - Dechová cvičení: "V kruhu"	71
Obrázek 27 - Návěčná píseň: "Spomal"	73
Obrázek 28 - Návěčná píseň	74
Obrázek 29 - Dechová cvičení: "Na školní zahradě-ve stoje"	75
Obrázek 30 - Rozzpívání: "Dle rozsahu písní"	76
Obrázek 31 - Hra: "Na zvuky"	77
Obrázek 32 - Procvičování písní: "Společné foto"	77
Obrázek 33 - Procvičovaná píseň	78

1 Úvod

Když jsem přemýšlela nad tématem mé práce a nad tím, o čem má bakalářská práce bude, zněla mi v hlavě myšlenka, kterou nám někdo, už ani nevím kdo, řekl v rámci tohoto studia. Nepamatuji si přesně to, jak zněla, ale obsah mi uvízl v hlavě. Bylo nám řečeno, že máme psát o tom, co nás baví, nebo je nám z nějakého důvodu blízké a že si máme zapamatovat to, že naše práce má být přínosem. Bylo mi celkem jasné, že má práce bude souviset s hudebním odvětvím.

Proto jsem se rozhodla, že v teoretické části se budu zabývat oborem dětského zpěvu v období předškolního a mladšího školního věku. Zde se zaměřím na zpěvnost dětí, jak správně děti vést ke zpěvu, jak vhodně a přiměřeně jejich věku procvičovat věci, které se zpěvem úzce souvisí (artikulační funkce, hlasová funkce, dechová funkce, rytmická funkce). V mladším školním věku se zaměřit na počátky mutace, která se v dnešní době objevuje již na konci mladšího školního věku.

V praktické části jsem chtěla využít toho, že již čtyři roky vedu pěvecký kroužek v rámci volného času dětí a taktéž vedu hudební chvílky v mateřské škole. V těchto volnočasových aktivitách se snažím rozvíjet zpěvnost dětí a napravovat tzv. děti „nezpěváky“. Pro obě věkové kategorie jsem sepsala a následně v praxi provedla čtyři přípravy, ve kterých se opírám o mou teoretickou část. Jsem názoru, že je vždy nejlepší svou práci porovnat s někým jiným a obohatit se o zkušenosti a názory svých kolegyň, které pracují s dětmi stejného věku v podobných podmínkách.

Z tohoto důvodu jsem zvolila jako závěrečnou část mé práce průzkum. V něm se pomocí strukturovaného rozhovoru s ostatními pedagogy snažím odpovědět na některé otázky v oboru dětského zpěvu. Z těchto odpovědí se snažím vyvodit obecně platné závěry. Díky tomu bych mohla splnit svůj hlavní cíl, což je jak už jsem řekla to, aby má práce byla přínosem.

2 Teoretická část

2.1 Obor dětského zpěvu

2.1.1 Předškolní věk

2.1.1.1.1 Fyzický vývoj

Mezi třetím a pátým rokem dítě prodělává intenzivní fyzický vývoj. Neohrabaná chůze tříletých dětí se rychle mění, nabývá na eleganci, postava se vzpřimuje, prodlužuje se krok. Objevují se kompenzační pohyby paží a po čtvrtém roce je už dítě schopno skákat po jedné noze.

2.1.1.1.2 Myšlení a řeč

Kolem pátého roku nastává velký pokrok v oblasti myšlení a řeči. Dítě si začíná uvědomovat vztahy mezi předměty, mezi blízkými lidmi, začíná se orientovat v čase a prostoru. Mezi pátým a šestým rokem se obohatí jeho slovní zásoba o dva až tři tisíce slov. (Šimanovský, Tichá, 2007, str. 10)

2.1.1.1.3 Pozornost

Doba, po kterou je dítě předškolního věku schopno se plně soustředit, se pohybuje mezi deseti až dvaceti minutami podle míry zaujetí. Pak je nutno udělat přestávku, předěl v činnosti, příležitost k oddechu a k uvolnění. Jako předěly poslouží prosté aktivity, například různé honičky, zápolení, hry s rytmem, se zpěvem atp. (Šimanovský, 2011, str. 24)

2.1.1.1.4 Fantazie

U předškolních dětí intenzivně rozvíjí a mnohdy až převládá nad myšlením. Mezi třetím a čtvrtým rokem děti ožívují ve hře nejružnější předměty. Jednají s nimi jako se zástupnou rekvizitou nebo jako s živými bytostmi. Hovoří za ně, k nim a těmito představami si nahrazují reálné uskutečnění svých představ.

2.1.1.1.4.1 Konfabulace „bájná lhavost“

Patří ke zdravému vývoji dítěte a k jeho legitimním projevům. Vymlouvat mu je, zakazovat, nebo dítě za tyto neškodné nepravdy trestat je absurdní. V období školního věku pak tyto fantazijní představy sami vymizí.

2.1.1.1.5 Muzikálnost

Muzikálnost dítěte, její rozvoj a praktické uplatňování má mnohem širší souvislosti s jeho životem, než se až dosud uvádělo. Smysl pro tempo, rytmus, intonaci a pro zabarvení hlasu a tónů dítěti pomáhá po celý život umět se vnitřně vyladit, Zharmonizovat své prožívání a vztahy k ostatním a lépe jim rozumět. Děti může velmi poškodit učitel, který bezohledně kritizuje ty, jež podle něj „zpívají falešně“, aniž by byl schopen je pro hudbu získat.

2.1.1.1.6 Hra

Předškolní období je typickým věkem hry. Hra je v něm pro děti nejzákladnější potřebou. Pomáhá jim zdravě rozvíjet řadu cenných schopností a vlastností a přináší jim i radost, kterou jiným způsobem není možné získat. V prožívání a v projevu malých dětí se objevuje mnoho emocí a sklon k velké důvěřivosti, k intimitě. Časté je i střídání nálad a citová labilita.

2.1.1.1.7 Žárlivost, hašteřivost, bojovnost

Častá, přirozená a normální je u dětí předškolního věku vzájemná žárlivost, hašteřivost a bojovnost. Tyto vlastnosti dítě projevuje hlavně vůči těm vrstevníkům, ve kterých vidí konkurenci ve vztahu k dospělým. Často také chce vyhrát za každou cenu. Takové snahy mají hlavně děti, které rodiče nadměrně chrání přede všemi nezdary. Pro ně je cenné naučit se někdy i prohrát. Jiné dítě je po neúspěchu uzavřené a skleslé, netečné a projevuje sklony k rezignaci. Proto vyhlašujeme vždy opatrně a s citem.

2.1.1.1.8 Prostředí

Prostředí, ve kterém dítě žije, se promítá do jeho prožívání a chování i do výtvarného a dramatického projevu. Nikdy nevíme, co určité dítě doma aktuálně prožívá. Vzhledem k velké rozhodnosti a k sociálnímu kontextu proto raději při hrách zacházejme s tématem rodina opatrněji. (Šímanovský, Tichá, 2007, str. 10-11)

2.1.1.2 *Dechová funkce*

Správně dýchat neznamená nabírat co nejvíce vzduchu, ale dýchat celým dechovým aparátem. Jen tak budou hlasivky při zpěvu chráněny před přílišným tlakem dechu, protože výdech bude regulovaný pomocí bránice, mezižeberních a břišních svalů.

U předškolních dětí zvýšená potřeba naléhavě sdělovat a často i překotně se vyjadřovat postupně narušuje dosud vyvážený stereotyp jejich dýchání.

Nejčastější chybou u dětí je lapání po dechu na poslední chvíli, kdy nádechovým svalům pomáhají ramena, která zůstávají zvednutá i po dokončení nádechu. Při lapání po dechu nesměruje vzduch do bránice, ale hromadí se ve vrchní části plic. Nedá se regulovat a větší část ho unikne s nasazením prvního tónu. Krátký dech pak nutí děti znovu nadechnout (i uprostřed slova). Je to začarovaný kruh, protože nový nádech představuje jen další lapnutí po dechu. Napětí v ramenech se umocňuje, dítě má stále větší pocit nedostatku vzduchu. Ve skutečnosti je však vzduchem přeplněno. Při dýchání „nepoužívá“ spodní část plic, protože mu ji blokuje nespotřebovaný „strnulý“ vzduch.

Dech úzce souvisí s psychickým rozpoložením. Zvýšený výskyt lapání po dechu se dá vyzorovat u úzkostných a neurotických dětí a také při vzrušení, přílišném úsilí, tedy při porušení vnitřního klidu, vnitřní harmonie.

Cílem je vést děti k přiměřenému, klidnému, prohloubení dechu za pomoci bránice a bez účasti ramen. Nepoučujeme kdy, a jak se mají nadechnout, že mají zadržet dech a pak co nejdéle vydechnout. Tyto slovní manipulace vždy nepříznivě ovlivňují průběh dechové funkce. Zasahování do dechové funkce „zvnějšku“ s sebou přináší různá přepětí a nakonec dechovou nemohoucnost. Zejména první dvě fáze zaznění tónu (nádech a uklidnění) by měly probíhat víceméně bezděčně, řízeny jen hudební představou či obsahem sdělení při mluvě.

Vycházíme z přirozené dechové funkce. Při jejím prohlubování využíváme vztahů, které se uplatňují mezi dechem a polohou (pohybem) těla. (Tichá, 2009, str. 89)

Je nutno bojovat proti jakémukoliv „sevržení“ (úzkostné stavy a ochablost vedou k zúžení celého dechového aparátu) a proti nežádoucímu přepětí, které je důsledkem často „zbytečné snahy“ a zejména nadměrného nadechování.

K volnosti hrudníku a k posílení dechu poslouží cviky na „prodýchnutí“:

- Ruce sevřené v pěst přiložíme k hrudní kosti – nádech nosem, vrchní část hrudního koše se rozpíná. Pozor, nesmí dojít k napětí v zátylku, také ramena jsou uvolněná. Výdech přes uvolněné rty („brr“). Je třeba, aby se při výdechu „nepropadala“ hrudní kost a děti se nezačaly hrbít.
- Dále pro dýcháme záda a spodní žebra do stran: nadechujeme nosem, až „do sevřených pěstí“ přiložených ke spodním žebřům. Palce přitom trčí vzhůru. Vydechujeme, jako když si vrní kotě („vroň“). Vše je volné (ramena, zátylek, čelist volně „odpadává“).
- Nejhlubšího dechu lze dosáhnout při dýchání nosem vleže při poslechu relaxační hudby.
- Dalším cvikem pro navození plného nádechu a hlubokého výdechu je „nasávání“ a „vyfukování“ vzduchu střídavě pravou a levou nosní dírkou (jednu díрку si děti vždy uzavrou přitisknutým prstem). Lehké přivonění ke květině zůstává pro navození správného pěveckého nádechu tou nejlepší motivací.

Celé dechové ústrojí musí zůstat pružné:

- Pomůže nám hra, při níž děti „dýchají na zamrzlé okno“. Automaticky přitom mírně přišpulí ústa, uvolní se čelist, břicho pružně poskakuje. Musíme pohlídat, aby jazyk necouval dozadu. Jeho stažení zabráníme, „olizují-li“, si děti spodní ret (jazyk zůstane vpředu a jeho kořen netlačí na hrtan).
- Jindy děti úzkou skulinkou mezi přišpulenými rty foukají na „bolavý“ prst nebo teplým dechem „zahřívají“ zmrzlou berušku. Také mohou přerušovaně pískat nebo „plivat smítko“ ze špičky jazyka. Pohlídejme, aby výdech vždy „šel“ od těžiště (zdola), nikoli z ramen. Nebudou-li děti přehánět intenzitou dechu, cvik se jim podaří: ramena zůstanou volná a relativně klidná, měkké břicho bude samo přirozeně poskakovat. Pružnost dechu podpoří i dobrá výslovnost souhlásek p, k, t, v, f, s, š, nebo slov, která je obsahují. (Šímanovský, Tichá, 2007, str. 18-19)

Také je třeba naučit děti s dechem hospodařit:

- Foukají-li do pířka, které se vznáší ve vzduchu, musejí podvědomě prodloužit výdech.
- Oblíbené jsou i kontaktní hry – dítě foukáním do brčka „kreslí“ po těle kamaráda různé tvary.

- Prodlužovat výdech lze též spojováním mluvních frází. Například děti nadechují ne po dvou, ale po čtyřech taktech, které nejprve zpívají v rychlém tempu. Postupně frázi prodlouží tím, že ji zazpívají ve volnějším tempu. Před nácvikem písničky si musíme rozmyslet, kde se budou děti nadechovat. Nadechování uprostřed slova lze odstranit, pochopí-li děti, o čem písnička vypovídá, a kreslí-li si ve vzduchu po vzoru vedoucího obloučkem ruky hudební frázi, kterou zpívají. (Ruka provádí jeden pohyb po dobu melodie, kterou je třeba zazpívat na jeden nádech.) (Šimanovský, Tichá, 2007, str. 18-19)

2.1.1.2.1 Další hry

Štěkáni

Součinnost bránice a hlasivek, výrazová práce s hlasem.

Můžeme cvičit ve stoje, vsedě, nebo jako pejsek „na čtyřech“ – přitom děti nesmějí zaklánět hlavu. „zaštěkej různě vysoko hu-fu, ha-fu, ha-fo. Předvedeme malé bojácné štěně... velkého smutného maxipsa Fíka ... proměň se ve velkého zlého psa.“

Všímejte si:

Poskakuje dětem břicho a zároveň „odpadává“ dolní čelist? Povzbuzujte děti, aby samy měnily nálady pejska, střídaly typy a charaktery psů. Hlávky h, f zapruží bránici a zároveň lehce oddálí hlasivky, takže nedochází k tvrdým hlasovým nárazům.

Pozvolné postupné rozesmání

Uvolnění bránice a její rozkmitání.

„odhekni si několikrát h, uchychtni se... a teď zkus přejít do úplného smíchu.“ Zpočátku je třeba oživit bránici pomocí lehce „odheknutého“ h (v případě, že se nedaří, tak zkusíme pomocí přerušovaného, ostře rytmiзованého ironického.). S pocitem rozesmání e impulzy na bránici stupňují, až se pozvolné uchychtnutí rozvine v brilantní smích (aktivita při něm vychází od bránice, představa smíchu nastartuje tzv. volnoběh bránice). Cvičení je přínosné i z hlediska psychiky dětí, uvolňuje napětí, povzbuzuje zájem.

Všímejte si:

Neodpustíme, aby se radostný smích změnil v hurónský řev.

2.1.1.2.1.1 Slepice vyplašená z hnízda

Uvolnění bránice a její aktivace.

Předved'te slepici, kterou někdo vyplašil. Můžete se i jako ona tvářit a pohybovat,“

Všímejte si:

Přerušované ko-ko-ko-ko doprovázené příslušným pohyby dokonale aktivizuje a harmonizuje celý dechový a artikulační aparát. Ukázníme divoké projevy, do hry však zasahujeme minimálně. Dejme prostor fantazii a spontánnosti.

2.1.1.2.1.2 Poplašené varování v opičí tlupě

Uvolnění bránice, její aktivace, otevření hrtanu.

„ Opičí tlupa je v ohrožení. Varujte ji opičími zvuky ho-ho-ho-ho. Rukou přitom ukazujte k místu nebezpečí.“

Všímejte si:

Krátké impulzy propojují optimální nastavení artikulačního aparátu s pružným dechem. Ve chvíli dechu a artikulace se automaticky uvolní hrdlo. Vyposlouchejte tento okamžik.

2.1.1.2.1.3 Ironické ts

Koncentrace dechové energie na bránici.

„S pocitem pohrdání, co ty mi budeš o tom říkat...vyslov mírně stranou přes rameno ironické ts. Stejně tak řekni slova nic, proč a dej si záležet na závěrečném c nebo č. Cítíš intenzivně škubnutí břišní stěny?“

Všímejte si:

Mají děti při výslovnosti uvolněnou čelist? Jakékoliv napětí c čelistních kloubech brání správnému provedení cviku. Výsledkem by měl být ostrý, koncentrovaný dotek dechového impulsu na bránici.

2.1.1.2.1.4 Tajné heslo

Výrazná artikulace rtů posílí zapojení bránice.

Souhlásky s, š, f, k, p, t podporují elasticnost dechového aparátu. Účinně probouzejí bránici, zejména jsou-li vysloveny pružně. Samostatné souhlásky však v sobě skrývají nebezpečná

sevrění hrdla. Proto je u začátečníků výhodnější užívat slabiky nebo celá slova než jednotlivé souhlásky.

„Potřebujeme se dostat do místnosti, která je přísně střežena. My však známe tajné heslo: kapitán. Zašeptáme ho strážci tak, aby nám bylo rozumět, ale toto heslo nikdo jiný neslyšel. Musíme proto výrazně šeptat na okraji rtů. Rozuměl nám? To poznáme, až nás pustí dovnitř.“
Vymýšlejte další tajná hesla, kde by byly souhlásky s, š, f nebo k, p, t.

Všímejte si:

Jsou děti zaujaté hrou? Pokud hru provádějí mechanicky, nevytvoří se potřebné a přiměřené dechové a artikulační napětí. Šepot na „okraji“ rtů je účinnou pomůckou při fixaci bráničního dýchání a zároveň gymnastikou mluvidel. (Tichá, 2009, str. 101-103)

2.1.1.3 Artikulační funkce

Vedle správného dechu a hlavového tónu učíme děti i dobře vyslovovat. Podmínkou dobré výslovnosti jsou pružná a uvolněná mluvidla: děti mírně předkloní hlavu, tváře a rty visí dolů – zatřepou hlavou a předvádějí „čertíka“ (uvolní se mimické svaly a mluvidla). V mluvě i při zpěvu neúnavně opravujeme „línou“ artikulaci zejména souhlásek m, n, b, t, v, z, l a volnost čelistí při výslovnosti samohlásek. Brzy se přesvědčíme, že dobrá výslovnost pomáhá nejen k lepší srozumitelnosti zpívaného textu, ale přispívá i k pěknému znění hlasu.

Děti:

- si hrají na zvony: „bim, bam, bom“,
 - štěkají jako pejsci: „ňaf, haf“,
 - házejí sněhovou koulí: „bom“,
 - protahují se jako koťátko: „mijau, mijau“,
 - a gestem ruky „posílají“ míček: „kutululu“,
 - smějí se: „júúúú, jóóóó, jéééé“,
 - naříkají: „jou“,
 - mluví anglicky: „gou“,
 - přitom si pohladí „vousy“ na bradě (uvolní si hrdlo, spodní čelist mírně klesá dolů).
- (Šimanovský, Ticha, 2007, str. 20)

2.1.1.3.1 Uvolnění artikulačního aparátu

Mají-li mluvidla účelně pracovat, musí se nejprve zbavit přebytečných napětí a deformací.

2.1.1.3.1.1 Hra na čertíka

Uvolnění mimických svalů, rtů a čelistí.

„Postrašte ostatní, jak by to udělali čerti. Tělo a hlava jsou mírně předkloněny, tváře „visí“ dolů, rty jsou povolené a vytvářejí čertovský zvuk.“

Hra se nemůže rozvinout do dialogu čertů.

Zatřesení hlavou ze strany na stranu (hlava je v mírném předklonu) navodí úplné uvolnění artikulačního a mimického svalstva. Obdobný pocit měkkého uvolnění svalů obličeje zažíváme, když si ráno vyčistíme zuby a vypustíme vodu z úst.

Všímejte si:

Pokud se dětem nedaří uvolnění mimického svalstva, zkusí další hru „Odfrknutí koně.“

2.1.1.3.1.2 Odfrknutí koně

Uvolnění rtů, čelisti, aktivizace bránice.

„Vítejte, jak si odfrkne kůň? Zkuste ho napodobit.“

Podobný cvik jako hra na čertíka, jen vzduchový proud výrazněji „promasíruje“ rty a svaly kolem úst. S odfrknutím „prh“ se uvolní čelist a krční partie, aktivizuje se bránice.

Všímejte si:

Daří se dětem povolit napjaté rty? Nemají je přitisknuté na zuby? Když děti mezi rty a zuby vytvoří vzduchovou bublinu, svaly si přirozeně uvolní, rty se od zubů „odlepí“.

2.1.1.3.2 Uvolnění čelisti a zúženého hrdla

Dolní čelist, kořen jazyka a hrdlo vytvářejí při zpívání jeden vzájemně propojený svalový celek. Povolí-li zpěvák správně čelist, zpravidla pak pocítit i uvolnění v kořeni jazyka a v hrdle. U dětí je třeba pocit uvolněné čelisti pěstovat vědomě. Přitom si musíme uvědomit, co dětem brání ve správném uvolnění dolní čelisti:

- Děti nemají návyk řádně vyslovovat, zejména „šidí“ artikulaci vokálů.
- Chybně drží tělo: předsunují hlavu – mají napětí v zátylku. Vysouvají a zvedají bradu – blokují volný pohyb čelisti a napínají svaly kolem hrtanu.
- Tlačí dechem do hlasivek – hrtan se zúží a vystoupí nahoru, čímž zablokuje pohyblivost dolní čelisti a zřetelnou výslovnost.
- Chybně otvírají ústa – přední řezáky mají příliš rozevřeny. Ze samé snahy otvírají ústa vpředu „jako ptáček“, takže nemůže dojít k potřebnému oddálení stolíček „jako když kváká žába“.

Při chybném otvírání úst pouze vpředu se zužuje nadhrtanový prostor, hlas je plochý, bez barvy a jasů. Není vytvořen prostor pro rozeznání tónu. Zvuk se nešíří k hlavovým rezonancím, nerozeznává kopuli a nemůže být zachycen v masce. Pro správné tvoření tónu je důležité otevření zadního prostoru úst, kdy se vyklene měkké patro a hrtan poklesne mírně dolů. Podmínkou je uvolněná čelist a „rozpuštěný“ kořen jazyka. Chybné otvírání úst si děti

mohou ohmatat, přiloží-li si ruce na čelistní klouby. Vystoupí-li s otevřením úst na čelistním kloubu nápadná boule, pak děti pohyb čelisti přehánějí, „tahají“ bradu příliš dolů.

Správně uvolněná čelist by měla udělat vláčný pohyb dolů a jen mírně dozadu. Přiměřenost pohybu ověříme přiložením ukazováku nad čelistní klouby, kde v okamžiku správného otevření úst nahmatáme malý důlek.

Cílem je naučit děti vnímat příjemný pohyb měkce klesající čelisti, který je spojený s pocitem absolutní volnosti v kořeni jazyka. Souhra jazyka, dolní čelisti a mírného vyklenutí měkkého patra je podmínkou pro dobrou artikulaci i pro správné tvoření hlasu. Volnost hrdla a čelisti je nezbytná dokonce i pro správný nádech. Ten se nemůže nikdy dostavit, pokud je hrdlo stažené a čelisti křečovitě sevřené.

2.1.1.3.2.1 Na diskotéce

Uvolnění čelisti a jazyka, uvolnění celého těla.

„Jste na diskotéce, vlníte se do rytmu hudby a přitom unuděně žvýkáte. Jste úplně uvolnění a vláční.“ Uvolnění celého těla napomůže k uvolnění menší svalové oblasti, tedy i artikulačních svalů.

Všímejte si:

S uvolněným pohybem „na diskotéce“ vedeme děti k vláčnému, ale stále kultivovanému pohybu.

2.1.1.3.2.2 Žvýkáme

Vyzkoušení pohyblivosti spodní čelisti.

„Máme plná ústa žvýkačky. Žvýkáme decentně, se sevřenými ústy, abychom nemlaskali. A teď žvýkejte s chutí, nevychovaně, s otevřenými ústy. Čelist se pohybuje všemi směry. A co žvýkání jen tak – z nudy.“

Všímejte si:

Dokážou děti rozlišit chybné otvírání úst a správný pocit uvolnění? Při „neslušném“ nápadném žvýkání se na čelistním kloubu vytvoří malý výstupek, brada jde příliš dolů (to je chybné), při „decentním“ žvýkání zůstane tvář hladká, čelist volně klesne, stoličky se oddají (to je správné). Pozor na jazyk, stále leží na dně úst s měkkou špičkou u spodních řezáků.

2.1.1.3.3 Uvolnění a pohotovost jazyka

Volnost a pohotovost jazyka ovlivňuje nejen výslovnost, ale i znění hlasu. Napětí v kořeni jazyka ochromuje pohyb celého jazyka, navíc hmota dozadu staženého jazyka tlačí na hrtan a vytváří křeč v místě, kde má být volnost a „pocit prázdna“. Chybná poloha jazyka se váže k neuvolněné čelisti. Neříkáme dětem, jak mají držet jazyk, při upozornění zpravidla vytvářejí nové chyby. Účinnější jsou gymnastická cvičení jazyka spojená s nápravou dechu a s uvolňováním dolní čelisti. (Tichá, 2009, str. 123-128)

2.1.1.3.3.1 Prožneme líný jazyk

„Zkuste špičkou jazyka krouživými pohyby sledovat tvar rtů, pokuste se spočítat si zuby zleva doprava a opačně, a to jak vně, tak zevnitř. Vyplázněte jazyk

Všímejte si:

Dovedete jim rychle kmitat? Dovedete předvést opici (špička jazyka je v prostoru mezi zuby a sevřenými rty), zmiji (rychlé pohyby jazyka vpřed) nebo kmitat jazykem mezi koutky rtů?“ Jedná se o uvolnění jazyka (zejména v jeho kořeni), pohyblivost a aktivitu špičky jazyka. (Raková, Štíplová, Tichá, 2009, str. 21)

2.1.1.3.3.2 Kutulululululú

Pohotovost jazyka při artikulaci.

Vedeme s dětmi dialog: pohybem naznačíme „hození kuličky“ a zpíváme ve střední a vyšší poloze kutulululululú na melodii: 8-5-5-5-5-5-5 (např. v C-dur c2-g1-g1-g1-g1-g1) - děti to samé nás iont opakují.

Všímejte si:

Hra se zdaří pouze, bude-li prováděna jako dialog. Pohyb ruky uvolní drobné svalstvo artikulačního aparátu. Koření jazyka se přirozeně uvolní a sním celý jazyk, špička je pak pružnější.

2.1.1.3.4 Elastické napětí rtů a správné formování úst

Elastické napětí rtů a správné formování úst jsou podmínkou zřetelné výslovnosti. Mohou se zdokonalovat až po uvolnění mluvidel (viz hry Na čertíka, Odfrknutí koně). (Tichá, 2009, str. 129)

2.1.1.3.4.1 Sbírání předmětů rty

Formování tvaru úst při samohláskách.

„Představ si, že pomocí rtů sbíráš ze hřbetu své ruky různé druhy ovoce: např. švestku (a), velkou kuličku hroznového vína (o), borůvku (u), nebo při vokálech e, i dílek mandarinky.“

Všímejte si:

Rty nejsou při výslovnosti „mrtvé“ a koutky „svěšené“. Děti sledují v zrcátku, jak se při naznačení jednotlivých druhů ovoce mění tvar jejich rtů a otevření úst (uvolnění čelisti). (Raková, Štíplová, Tichá, 2009, str. 21)

2.1.1.4 Rytmická funkce

Rytmus vnáší do hudby pořádek. Čas hudbu odměřuje buď v pravidelných hodnotách – když rytmus pravidelně tepe (pulzace) – nebo střídá různé dlouhé noty (rytmus), které jsou uspořádány do taktů (dvoudobého, třídobého, atp.). Několik taktů (dvoutaktí, čtyřtaktí, atp.) vytváří logický celek – tzv. hudební frázi (sledujeme-li pouze rytmus, pak rytmickou frázi).

Pro děti je rytmus nejsdělnějším hudebně výrazovým prvkem – vyvolává u nich bezprostředně pohybové reakce (i nejmenší děti se při poslechu výrazných rytmických skladeb začnou spontánně pohybovat do rytmu). Později s nabývajícím zkušeností děti pohyb kultivují, odhalují v hudbě jemné nuance, pohybovou fantazií dotvářejí navozenou představu.

Rytmus úzce souvisí s tempem – hudba tak může plynout pomalým, klidným tempem, zrychlovat, zpomalovat, nebo se řídit divoce vpřed.

Co může sdělovat rytmus a tempo v hudbě? Jaké představy mohou vyvolávat:

- Dlouhé tóny a pomalé tempo – unavený člověk, chůze kosmonauta, oddychování při spánku.
- Rychlé tempo, krátké noty – běh koníčka, kapky prudkého deště, cupitání.
- Dlouhý tón – číhání kočky na myš, odpočínutí, zastavení, rozhlížení.
- Krátký úsečný tón – úlek, prudké zastavení, úder, zavýsknutí.
- Zrychlování – rozjíždění vlaku, zesilující déšť, přechod z chůze do běhu.

Zpomalování – vlak přijíždí do zastávky, motýlek usedá na kytičku, ptáček přilétá k hnízdu. (Tichá, 2009, str. 123-128)

- Pulzace – metrum – rytmus
- Některé písně přímo vedou k procítění pravidelné pulzace (v osminách dětí běží jako liška k Táboru nebo kráčejí ve čtvrtových hodnotách, jako kováříček v písnička Já jsem kováříček). Později mohou pohybem znázornit např. dvoudobé metrum (sebevědomý kováříček si na důkaz své jistoty dupne – důraz na první dobu taktu). Pro děti je obtížné vyjádřit pouze první dobu taktu. (Šímanovský, Tichá, 2007, str. 15-16)
- Průpravou k tomu může být např. písnička „Běží liška k Táboru“. Liška má na zádech pytel a pod jeho tíhou napadá každou chvíli na nohu. Některé děti předvádějí lišku, jejíž krok vždy na první dobu „ztěžkne“, ostatní děti lišku pozorují a pokusí se právě v tomto okamžiku tlesknout. Obdobně „těžkopádně“ tančí Káča Kulichová.

- Rytmus by měl „prostoupit“ celé tělo. Proto od tleskání rozšiřujeme pozornost k pleskání o stehna a k dupání. Rytmus písničky dokáží většinou všechny děti dobře vytleskat, umí ho znázornit i chůzí? Je to pro děti obtížné.
- Stále útočíme na sluch. Jeho pozornost umocníme hrou na slepýše, což je obměna hry na ozvěnu. Zpočátku dítě zrakem sleduje a po dospělém opakuje vytleskaný rytmus. Pak vnímá a opakuje vytleskaný rytmus se zavřenýma očima. Celá hra se může zpestřit zapojením slov a dynamiky (např. „velký dům“ silně -- v kontrastu k tomu „malý domeček“ slabě --...).

Platí zásada:

- Než bude dítě se zavřenýma očima opakovat předvedený vzor, vždy by si mělo v předcházející průpravě sluchem i zrakem nově zařazené prvky „ohmatat“, zejména přidáme-li k tleskání ještě pleskání a dupání.

Při této hře děti již vedle rytmu rozlišují i barvu tónu:

- Děti mají rády hádanky. Využijeme toho při zkoušce jejich rytmické paměti. Z nabízených dvou dobře známých písní má dítě rozhodnout, které z nich byl vytleskaný rytmus „ukraden“. Např. rytmus --....--.... Je píseň „běžel tudy zajíček“, nebo „Cib cib cibulka“?
- Zkušenost s rytmem děti využívají při hře na rytmické Orffovy nástroje, jimiž mohou písničky doprovázet. Například u písničky „Běží liška k Táboru“ děti hrají buď pulzaci – tj. pravidelné dělení na osminy: „běží liška“ (...), metrum – dělení na čtvrtky s důrazem na těžkou (první) dobu: „pytel“ (--), nebo hrají pouze první dobu v taktu: „běž“ (-) v pomlce na druhou dobu řeknou „nic“ a nápadně přitom rozhodí ruce. Šikovnější děti mohou hrát ostinátní doprovod, tj. stále stejný rytmus po celou písničku. Příklady ostinátního doprovodu: „k Táboru“ (-.), nebo „koření“ (..-). Platí zásada: Než vložíme dětem do rukou nástroje, vždy musíme rytmus pohybově připravit a jednotlivé rytmické hodnoty spojit s vhodným slovem. (Šimanovský, Tichá, 2007, str. 15-16)

2.1.1.5 Hlasová funkce

Rozsah dětského hlasu závisí na věku a rozezpívanosti (tj. pěvecké aktivitě) dítěte i na jeho individuálních hlasových, tělesných a psychických dispozicích.

Orientační rozsah dětského hlasu v jednotlivých, věkových obdobích:

- kojenci a děti do tří let: g1-c2
- předškolní věk: f1-e2
- mladší školní věk: c1-f2
- 10 let až puberta: a1-a2
- Pokud mají děti menší hlasový rozsah, je to především důsledek jejich malých pěveckých zkušeností. Nerozezpívané děti mají velmi malý hlasový rozsah (a-e1 nebo a-g1) umístěný v nízké hlasové poloze. Dominuje v něm hrudní rejstřík.

Pro zdravý hlas malého dítěte je typické:

- Jasná a zvonivá barva hlasu)
- Hlas není silný, protože je tvořen s převahou hlavového rejstříku, je ale zvukově průrazný díky převládající hlavové rezonanci, která dává hlasu „špičku“ a nosnost.
- Hlas je schopný rozvoje, zůstane-li základem jeho tvoření hlavový rejstřík, hlavová rezonance a měkký hlasový začátek (zajišťují hlasu zdraví).
- S věkem a tělesným růstem (zejména růstem rezonančních dutin a dechového aparátu) nabývá dětský hlas na síle a barevnosti. (Tichá, 2009, str. 21)

2.1.1.5.1 Zpěvní (hlavový) hlas

Nerozezpívané děti je třeba naučit používat zpěvní (hlavový) hlas. Většina z nich ho vytvoří, zazpívá-li na vokál „u“ ve slabé dynamice v poloze nad f1. Diví se „jú“, kukají „ku-ku“, houkají „hú“ jako siréna, jako sova atp. Každé dítě se „pohybuje“ po svých tónech.

- Učíme-li děti opakovat slyšený tón, pomůže hra „na házenou“, kdy učitelka pohybem ruky naznačuje hod a současně zpívá na „bom“ některý z tónů nad f1. Dítě „hozený“ tón stejným způsobem vrací. Zapojení pohybu zde má velký význam, aktivuje a harmonizuje všechny složky zúčastněné na tvorbě hlasu – tón po několika pokusech zazní v souladu s hudební představou.
- Chceme-li sjednotit zpěv dětí, budeme hlasem opakovat „jú“ např. na g1. Každé dítě si zpočátku začne na svém tónu, po určité chvíli se většinou všem podaří „doskákat“ pomocí opakovaných „jú“ ke společnému tónu g1.

- Písničku pak zpívají jako ptáček (pi), kukačka(ku), kočka(mňau), pejsek (haf), - tedy na slabiky. Tím se jim podaří zachovat funkci zpěvního hlasu. Až když je melodie upevněná (pomáhá i pohyb ruky), je možno zpívat na text písně.

Kdybychom zařadili text předčasně, děti by opět místo zpěvu mluvily. Podobně se vrátí k mluvě, pokud budou v nízké a střední poloze při zpěvu křičet. Aby si děti navodily hlavové tvoření tónu, měly by zpočátku před každým zpěvem písně zakukat nebo lehce zahoukat jako lokomotiva, divit se „jú“, „jó“ na melodii shora dolů, nebo zamňoukat lehce ve výšce jako kočka. Ve zpěvníku jsou písně záměrně ve vyšší hlasové poloze, aby děti používaly při zpěvu hlavový hlas.

Z počátku volíme písničky, jejichž melodie postupuje shora dolů. Zpíváme s dětmi lehce, hlavový hlas se přirozeně rozšíří i do nižší polohy. Jen tak se děti odnaučí navyklému „mluvozpěvu“. (Šímanovský, Tichá, 2007, str. 20)

2.1.1.5.2 Obnovujeme zpěvní hlas

Pěkný zdravý tón se ozve, když vyváženě spolupracují dech a hlasivky. U nezpěváků došlo jednostranným užíváním mluvního hlasu k porušení této rovnováhy, což se projeví při zpěvu vyšších tónů. V některých situacích se však přirozená souhra dechu a hlasivek obnoví zcela spontánně – např. při smíchu, pláči, naříkání nebo zavýsknutí. Tyto emocionální hlasové projevy jsou v podstatě modulované tóny, které se přirozeně ozývají jak v hloubkách, tak ve výškách. Jsou ideálním prostředkem k obnově zpěvního hlasu, protože rovnoměrně pocvičují hlas bez zábran v celé jeho šíři.

Podobně působí i hry s hlasem, v nichž děti napodobují první hlasové projevy miminek. Broukání, vrnění i odvážné hlasové experimenty vracejí nezpěváky do raných let, kdy byl jejich hlas v celém rozsahu rejstříkově vyvážený. Jejich tělo (dech a hlasivky) se tak „rozpomínají“ na první, ještě nedeformované zkušenosti s hlasem.

Hry s hlasem jsou založeny na dialogu mezi dospělým a dětmi:

- Zpočátku děti opakují po dobrém zpěvákovi, pak sami experimentují a zkoušejí hlasem vyjádřit určité situace.
- Vše se děje rychle a spontánně, což usnadní „přeskočit“ staré zlozvyky.
- První hry s hlasem nekladou nároky na dodržování přesných výškových poměrů mezi tóny. Děti při nich nejsou spoutány melodií. Mění jen polohu svého hlasu podle momentálního vnitřního pocitu a potřeby.

- Vedeme děti k tomu, aby vnímaly barevné proměny svého hlasu (poslouchají, jak zní jejich hlas při naříkání, vzdechu, smíchu, pláči). Učíme je naslouchat svému hlasu.

2.1.1.5.3 Uvolňujeme střední a nízkou hlasovou polohu

Uvolnění střední a nízké hlasové polohy otvírá cestu k vyšším tónům. Jednostranným užíváním mluvního hlasu bývá u nezpěváků nezdravě přetěžovaná nízká poloha. Hlas ztrácí přirozený jas a někdy jsou v něm slyšet dyšná příměs, námaha, různé pazvuky, chrapot. Tyto hlasové deformace bývají způsobeny tlakem dechu nebo přepětím svalů v oblasti ramen, hrtanu, a jazyka, průvodním znakem je i neuvolněná čelist.

Náprava nezpěváků by měla začít odstraněním bloku, které brání správnému tvoření tónu ve střední hlasové poloze (d1-g1).

Je třeba:

- Uvolnit čelist a kořen jazyka, aby jejich napětí neovlivňovalo hrtan shora.
- Zbavit přepětí ramenní svaly, zátylek i svaly kolem hrudní kosti, aby jejich napětí neovlivňovalo hrtan zespodu.

2.1.1.5.3.1 *Bommm – hra na zvony*

Uvolnění střední a nižší hlasové polohy, rozeznění rezonance.

Uvolnění střední a nižší hlasové polohy – v rozmezí tónů c1-g1. Měkké, ale zřetelné nasazení tónu, který zazní v rezonanci jako výsledek dobře artikulovaných hlásek, pomáhajících uvolnit hrdlo. V bommm se nabízí vhodné spojení hlásek: bo – uvolňuje dechové a artikulační přepětí, doznívající mmm – rozeznívá hlavovou rezonanci. Podstatné je, že na b vyslovené pružnými rty, zareaguje bránice zapružením, dech se prohloubí, a tak dojde k uvolnění hrtanu „odspodu“. Vokál o vyslovených s měkkou dolní čelistí uvolní kořen jazyka a tím i svaly, na kterých je zavěšený hrtan. Při m se rty dotýkají, zuby – zejména stoličky – by měly být od sebe vzdáleny. Postupně si děti přidávají představu, že tón vychází ušima. Tato představa uvolní (rozšíří) hrdlo a mírně vyklene měkké patro. Tón pak volně proudí – propojí se hrudní a hlavová rezonance.

Cvičení můžeme motivovat hrou na ozvěnu, při níž se rozehrají zvony v celém okolí. Děti vestoje opakují a představují, že jejich tělo je široký zvon. Zřetelně vyslovené bom tento zvon rozezní. Doznívající zvuk zvonu se šíří do prostoru celým povrchem těla.

Všímejte si:

Mají děti uvolnění ramena? Jazyk volně leží na dně ústní dutiny. „Netlačí“ dechem zvuk přes zúžené hrdlo? Pokud ano, doporučte, aby svůj tichý hlas pouze poslouchaly a vnímaly měkké, příjemné chvění, které ho provází. (Tichá, 2009, str. 35-37)

2.1.1.5.3.2 Dooou, trrrroou

Uvolnění čelisti a kořene jazyka, rozeznění hrudních prostorů.

Cvičení odstraní nežádoucí napětí svalů, na nichž je zavěšený hrtan, navodí uvolnění a měkké rozeznění hrudních prostorů. Je to účinné cvičení pro odstranění hlasové únavy, která vznikla z přemáhání hlasu.

Zpíváme hrou na ozvěnu, lehce, ve velmi slabé dynamice, v nízké hlasové poloze. Čelist s „ou“ měkce klesá, vokál „o“ prodloužíme co nejdéle a „u“ přidáme až na závěr tónu. Zvuk provázíme jemnými poklepy konečky prstů na hrudní kost. V důsledku této „masáže“ se hrud' bezděčně mírně vyklen, hrudní prostor se uvolní.

Cvičení pomáhá dětem, které mají hlasový rozsah posunutý do vyšší polohy. Měkké dou - jim cestu k rozeznění nižších a hlubokých tónů, které zatím v jejich hlasu chyběly. Při variantě trrrrou – nechme „pocitivě“ rozkmitat r, posílíme tím oporu do bránice. Vibrace provázející tvorbu brr uvolní svalstvo kolem hrtanu (to bývá při hlasové námaze vždy v přepětí!).

Všímejte si:

Poslouchejte zvukovou kvalitu tónu, zní hlas volně? Vznáší se do prostoru, nebo zní tvrdě a je tlačенý dechem přes sevřený krk? Jestliže ano, snižme tlak vydechovaného vzduchu: před nasazením tónu s dítěte ba fu odfoukne (zbaví se tak přebytečného vzduchu) a pak, aniž se nadechlo, pokračuje zpěvem trrrrou.

Další podněty můžeme najít v hrách, které navozují volné hrdlo (viz Uvolnění čelisti a zúženého hrdla).

2.1.1.5.4 Probouzíme hlavový tón a vyšší hlasovou polohu

Hlas je třeba rozvíjet rovnoměrně jak v hloubkách, tak ve výškách. Nezpěvákům často v hlase vyšší tóny chybí. Probudí je hlavový tón (dítě zpívají slabě na vokál u) a „vzletová“ cvičení, při nichž hlas vystoupí do výšky glissandem. Rozhodující je použitá síla hlasu – v hloubce je

třeba zpívat slabě, lehce, směrem do výšky necháme hlas přirozeně rozeznít. Vědomě ho nezesilujeme! Naučili bychom děti chybnému návyku, že se zvyšujícím tónem musí přidávat sílu, tlačily, by pak dechem do hlasu. Střídáním hlasových poloh a usměrňováním síly hlasu docílíme rozšiřování hlasového rozsahu a jeho zvukovou vyváženost.

Hlavový tón se ozve pouze tehdy, je-li hrtan uvolněný. Předpokladem k tomu je uvolněná čelist a měkký, „rozpuštěný“ kořen jazyka (dává hrtanu svobodu shora) a zároveň ukázněný, prohloubený dech, který chrání hrtan před zbytečně velkým tlakem vzduchu (dává mu svobodu zdola). Při klesání hlasu zeslabujeme, při stoupání úmyslně nezesilujeme, necháme hlas přirozeně vyznít (viz. Správná výslovnost, Dech).

2.1.1.5.4.1 Ku-tulululululúúúú

Navazujeme hlavový tón, pohyblivost kořene a špičky jazyka.

Dospělý pošle dítěti náznakem míček hlasem ve vyšší poloze: ku-tulululululúúúú. Dítě bezprostředně opakuje a posílá míček zpět. Posíláme míček v pravidelném střídání dospělého a dítěte, hra by měla získat přirozenou rytmičnost.

Všímejte si:

- Probíhá hra plynule? Nechme, na „ku,“ hlas dítěte svobodně „odskočit“ do vyšší polohy – nevadí, když zpočátku neopakuje přesně tón. Časem se mu to podaří. Vyslovují děti i jen špičkou jazyka? Není jejich i široké, a tedy těžkopádné? Předvedeme správné provedení. (Tichá, 2009, str. 38-40)

2.1.1.5.4.2 Otázka a odpověď

V dialogu procvičujeme hlas dětí shora dolů.

Dospělý zazpívá otázku: Ju-ju? Provází ji pohybem ruky zdola nahoru. Děti odpovídají: Jú-u. Glissando provázejí pohybem ruky shora dolů. Hlas se při sestupu ztiší.

Všímejte si:

Odpovídají (zpívají) děti lehkým hlasem? Netlačí silou do spodních tónů?

2.1.1.5.5 Scelování hlasu shora

Po objevení vyšší hlasové polohy na základě probouzeného hlavového rejstříku a hlavové rezonance dochází u nezpěváků k situaci, že používají dva hlasy. Tím starým, s převahou prsního rejstříku, zpívají v nízké hlasové poloze. Nový hlas, v němž převažuje hlavový

rejstřík, používají ve vyšší hlasové poloze. Přechod z jednoho hlasu do druhého se projeví nápadnou změnou hlasové barvy, nejčastěji na tónech es1, e1, někdy už na f1. Při sestupu hlas ztratí lehkost a jasné znění předních rezonancí, tzv. zapadne do krku. Neovládaný dechový proud zesílí intenzivní zvuku, většinou se přidá i otevřená, široká vokalizace, reflexivně „naskočí“ původní návyk tvořit tón prsním (mluvním) hlasem. Místo zpěvu děti opět mluví.

Návratu k mluvě zabráníme řízeným sestupem, při němž využíváme souhlásky a samohlásky zachovávající znění tónu v masce a zapojení hlavového rejstříku. Vedle vokálu u je vhodné využívat též štíhlé a jasné i (viz hra Skluzavka), které posílí znění hlavové rezonance ve všech tónech sestupné melodie.

Po hrách s glissandem zařazujeme melodicky přehledná hlasová cvičení a písně, kde převažují sestupné kroky. Je výhodně, když sestupné melodie vycházejí z polohy nad hlasovým zlomem – nejlépe z rozmezí tónů g1-c2. Zeslabení dynamiky na sestupné melodii způsobí přenesení hlavového tónu do nižší polohy, tj. do oblasti mluvního hlasu. (Tichá, 2009, str. 40-45)

2.1.1.5.5.1 Skluzavka

Cvičme „scelování“ hlasu shora, glissandem vedeném shora dolů.

Přenášíme pocit hlavového znění shora do nižších tónů. Zpěvník hlas se pak prosadí i v poloze, kde dosud jednostranně dominoval mluvní hlas (tj. prsní rejstřík). Výchozí polohou pro sestupnou melodii mohou být tóny b1, h1, c2.

Děti si představují, že jsou na „skluzavce“ – vystupují po schůdcích nahoru „ta-pa-ta-pa“ (lehce), pak sklouznou se zvukem vuííííí (v průběhu klesání glissando je třeba zeslabit dynamiku).

Všímejte si:

Neroztahují děti při u a i příliš koutky úst do strany? Zachování hlavové rezonance pomůže mírné našpulení rtů.

2.1.1.5.5.2 Meluzína

Scelování hlasu shora s procvičením hlavového tónu.

Děti po vzestupném melodickém obloučku sestupují glissandem húúú dolů. K zachování lehkého znění nižších tónů pomůžeme motivace „meluzína už jen tiše doznívá“.

Všimněte si:

Mají děti správně po dobu znění úúú našpulené rty? Nevysunují chybně bradu vzhůru? Pokud ano, motivujte je: „Meluzína vám stojí za zády a obloučkem přes vaši hlavu letí do polí.“ Při glissandu se hlava jen nepatrně skloní – zátylek se prodlouží a uvolněný hrtan otevře cestu zvuku do hlavové rezonance. (Tichá, 2009, str. 45-46)

2.1.2 Mladší školní věk

2.1.2.1.1 Obecná charakteristika

Toto období je vymezeno vstupem do školy (6. – 7. rok) až do začátku tělesného a psychického dospívání, tj. asi do 11 – 12 let, zpravidla se kryje s prvními pěti lety školní docházky.

Podle Jobánkové et al. (2002, 93) „Předškolní období bývá někdy po vzoru Freuda nazýváno nepříliš výstižně obdobím latence.“

Důvodem je zdánlivé uklidnění doposud tak bouřlivého procesu ontogeneze – zpomalení růstu, nepříliš výrazné výkyvy psychického vývoje. Relativní „klid před bouří“ je skutečně zdánlivý. Během celého mladšího školního období probíhá vývoj neustále ku předu ve všech ohledech. Jedná se zejména o nepřetržitý kvalitativní vývoj a zdokonalování všech schopností, dovedností a poznatků o světě, ve kterém školák žije, o rozvoj poznatků, které získá o sobě samotném, upevňuje se hierarchie hodnot, postoje, charakter, roste osobnost dítěte (Jobánková et al., 2002, 93).

Proces myšlení v tomto období jsou podle:

- myšlení vztaženo ke konkrétním jevům, logickým operacím (třídění, počítání, hledání vztahů, porovnávání kvality)
- začíná chápání pojmů času a prostoru
- hledání příčin jevů
- kratší pozornost (bezděčná, krátkodobá – max. 15 minut)
- paměť mechanická
- rozšíření slovní zásoby
- zlepšuje se sebeovládání a samostatnost

Myšlením se zabývají i další autoři. Na tomto příkladě je vidět vývoj myšlení za dobu docházky na 1. stupeň.

Realismus školáka je zpočátku realismem naivním. Dítě je odkázáno na to, co se dozví doma, ve škole, z knih. To co mu poví autorita je pro něj bernou mincí. Teprve postupem času začíná dítě přijímat informace, které dostává kriticky, porovnává je se svými životními zkušenostmi, provádí první selekce. Doposud neotřesitelná víra v příklad autorit dostává první

trhliny. Realismus naivní se mění na realismus kritický, a chápeme jej jako první známky blížícího se dospívání (Jobánková et al., 2002, 93).

Zdokonaluje se smyslové vnímání, jeho kvalita i přesnost, zlepšuje se koordinace mezi zrakem a jemnou motorikou, roste schopnost diferencovat barevné odstíny. Vnímání přestává být nahodilým procesem a stává se záměrným cílevědomým pozorováním (Jobánková et al., 2002, 94).

Podle Jobánkové et al. (2002, 94): „Svého vrcholu v mladším školním období dosahuje schopnost školáka vybavovat si v paměti dřívější vjemy – představivost. Představy mnoha školáků jsou tak přesné, že se téměř shodují s přímým vjemem.“

Podle Jobánkové et al. (2002, 96): „Pozvolna se upevňuje systém hodnot, vývoj morálního vědomí a jednání.

Na závěr pár slov ke hře. Hra je i pro školáky důležitá. Bez ní, by se toho mnoho nenaučili, ale bohužel pro, už není jejich hlavní činností, protože jsou ve škole a musí poslouchat a sedět.

Byla-li doposud hlavní dětskou činností hra, objevuje se v mladším školním období především práce, čili schopnost delší dobu vykonávat činnost, která se vykonávat „musí“, která sama o sobě není příjemná a nepřináší uspokojení okamžitých potřeb dítěte. Schopnost „školní práce“ je jedna z hlavních charakteristik školní „zralosti dítěte“. To neznamená, že hra se ze školákovy života vytrácí, mění se jen její formy a obsah (Jobánková et al., 2002, 96). (Mladší školní věk, 2014) (Mladší školní věk, 2014)

2.1.2.1.2 Pedagog musí mít na mysli

- Schopnosti, možnosti a dosavadní dovednosti hlasů žáků tohoto věku.
- Cíl dětský hlas rozvíjet. Při zvětšování rozsahu hlasů a jejich dynamické pružnosti si musí počínat opatrně, dobře si uvědomit, že rozsah není všechno, co tvoří kvalitu zpěvního hlasu.
- Rozvíjet hlasy žáků (vybavit je potřebnými pěveckými dovednostmi a návyky).

2.1.2.2 *Dechová funkce*

Kapitoly, které se zabývají metodikou dechového, hlasové a artikulí techniky, musí prakticky zvládnout především učitel, aby mohl žáky zkušené vést, každý svůj požadavek vysvětlit a prakticky ukázat.

Kvalita zpěvu velmi závisí na správném dechové funkci. Dýchání ve zpěvu klade na nás větší nároky než na dýchání při mluvení. Při dechových cvičení vždy stojíme, paže jakoby zavěšeny v ramenou, hrudník křečovitě nevypínáme. Pěvecký dech má být vydatný, ale především dobře ovladatelný. Pro zpěv je nejvhodnější tzv. dýchání hrudně břišní (kombinované), jehož vnějšími znaky je rozšiřování hrudníku do stran a kleknutí břišní stěny dopředu (v důsledku klesání bránice). Ramena zůstávají v klidu, nezvedají se vzhůru. Takovému dýchání říkáme hluboké. Někteří učitelé se dopouštějí chyby, že vyžadují do důsledku tento hluboký dech u mladších dětí, ačkoliv je zřejmé, že dětský organismus není v plné míře těchto funkcí schopen. Nadechujeme neslyšně nosem, v krátkých pomlčkách ústy.

Učitel provádí dechová cvičení systematicky, nikdy ne však příliš dlouho, aby se děti duševně a fyzicky neunavily a cvičení neztratilo na kvalitě.

2.1.2.2.1 *Příklad dechových cvičení pro starší děti:*

Vyvětráme. „Nejdřív si protáhneme plíce, abychom se na zpěv připravili.“ Postavíme se rovně, ale volně.

- V dech nosem (čicháme ke květině), ramena nezvedáme. Výdech ústy můžeme hlasitě odfouknout.
- Vdech – výdech na sykavku (sykavka je vhodná i pro vlastní sluchovou kontrolu dětí, je-li výdech pravidelný, nenásilně začínající).
- Vdech – na znamení začneme „syčet“. Abychom přestali všichni najednou, budeme v duchu počítat (učitel počítá nahlas) do čtyř. Zbytek dechu odfoukneme ústy. (Sedlák, 1984, str. 218-220)

2.1.2.2.1.1 *Řekni na jeden nádech*

Pokuste se říct toto dechové cvičení na jeden dech. Potom několikrát za sebou, abyste se vždy nadechli až před dalším opakováním, a abyste měli dostatek dechu. Potom si zkuste vyběhnout schody nebo chvíli skákat přes švihadlo a říkat toto dechové cvičení opět několikrát za sebou na jeden dech. Při těchto dechových cvičeních si korigujete používání dechu a učíte se používat dýchání na správném místě.

Dechové cvičení:

Desatero šlo, potkalo devatero, devatero osmero, osmero sedmero, sedmero šestero, šestero patero, patero čtvermo, čtvermo trojmo, trojmo dvojmo, dvojmo jedno. (Kaška, 2014)

2.1.2.3 Artikulační funkce

Nezbytnou součástí ucelené hlasové výchovy je cvičení správné, pružné a srozumitelné výslovnosti. U žáků opravujeme a pěstujeme výslovnost ve zpěvu i v řeči.

U samohlásek (vokálů) dbáme na jejich zvukové a barevné vyrovnání (aby „e“ nebo „i“ nebylo ostré, „a“ příliš otevřené „u“ houkavé), taktéž zbytečně nápadně neměníme tvar úst (rtů) při jejich střídání, i když je tvoříme se snahou zpívat přesné „a“, „e“ atd.

Mezi „i“ a „y“ není v češtině ani ve slovenštině při výslovnosti rozdíl. K **vyrovnání vokálů je vhodné cvičení na jednom tónu, kde se vystřídají všechny vokály:** no – na – ne – ny – nu – no – na – ne – ny – nu.

Případně text: To – má – me - zi – mu – to – ma – me – zi – mu.

Deklamujeme rytmicky, opíráme se jen o vyznačené důrazy:

- Volně. **Já** mám **doma kvočnu**, **nevím**, **co** si **počnu**, **nemohu** **vedít**, **bude-li** **sedít**.
- Totéž rychleji.
- Týmž tempem, ale s menším množstvím důrazů. **Já** mám doma kvočnu, **nevím**, co si počnu, **nemohu** **vedít**, **bude-li** **sedít**.
- Rychleji.
- Týmž tempem, méně akcentu. **Já** mám doma kvočnu, nevím, co si počnu, **nemohu** **vedít**, bude-li **sedít**.
- Zrychlit ... atd.

Při zrychlování dbáme neustále na výrazovou výslovnost a na dodržování námi udaného tempa, nezesilujeme. Zrychlování však nepřehánějme, aby nevznikly zbytečné chyby.

Artikulační cvičení můžeme provádět též na jednom tónu, a to podle spádu řeči nebo podle rytmického zápisu písně.

Správná výslovnost při zpěvu se však netýká jen přesného tvoření vokálů a souhlásek (i sykavky tvoříme zřetelně, přesně, ale krátce, přecházíme rychle a pružně vokál), zřetelné výslovnosti koncovek (které však nesmíme vyřážet) a artikulačně významných začátků frází, zejména v píánu, ale zabývá se také vazbou.

To znamená, že věnujeme pozornost tomu, jak jednotlivé slovo končí např. samohláskou, budeme spojovat (vázat) s následujícím slovem, začínajícím souhláskou nebo naopak. Řídíme

se zásadou, že co nejvíc vážeme. Nevážeme jen tehdy, jestliže by spojení ohrožovalo smysl textu nebo by bylo neestetické.

Srozumitelnost textu je tedy podmíněna:

- Přesnou artikulací souhlásek a vokálů.
- Správnými přízvuky.
- Správnou vazbou.
- Správným pěveckým dělením slov na slabiky.

Žáky s vadami výslovnosti posíláme k odborníkům-logopedům, neopravujeme vadné hlásky sami. Teprve po odborném vyšetření dítěte, u něhož je nutno vždy učit hlásku novou, foneticky správnou, můžeme spolu s rodiči působit na rychlejší odstraňování vady. (Sedlák, 1984, str. 229-230)

Výslovnost můžeme cvičit na deklamaci, ale taktéž pomocí jazykolamů, avšak jazykolamy nejsou pro rétoriku příliš důležité a jenom část z nich se využívá pro artikulační a dechová cvičení. Jazykolamy se spíše využívají pouze pro zpestření artikulačních cvičení, a také, protože jejich nezvládnutí přináší frekventantům zábavu.

2.1.2.3.1 Jazykolam:

- Kaplan plakal v kapli. Plakal kaplan v kapli? V kapli plakal kaplan.
- Roli lorda Rolfa hrál Vladimír Leraus a na klavír hrála Klára Králová.
- Petr Fletr pletl svetr. Pletl svetr Petr Fletr? Svetr pletl Petr Fletr.
- Teto, teto, zametete-li to tu po mně, nebo nezametete-li to tu po mně? Nezametete-li to tu po mně vy, zametu to tu tedy já. (Kaška, 2014)

2.1.2.4 Rytmická funkce

Rytmické cvičení je schopností základní, nepostradatelnou pro všechny hudební činnosti. V hudebním rozvoji se projevuje velmi brzy, ještě před vnímáním melodie. V hudbě je pak rytmus základní výstavbovou složkou, hudebním praelementem. (Sedlák, 1984, str. 35)

Rytmus je nedílnou vlastností rozličných druhů a forem pohybu, kterým zajišťuje pevný řád a vztahy v čase i v prostoru. Mluví se proto o různých druzích a formách rytmu: O rytmu biologickém, přírodním, tělesném pohybů i rytmu ve všech druzích umění.

V hudbě je rytmus základním výrazovým prostředkem, umožňujícím časovou organizaci a periodické členění časového průběhu hudební tkáně (melodie, harmonie, dynamika i tónu). Analýzou zjišťujeme, že hudební rytmus v sobě zahrnuje tyto prvky.

Prvky:

- Puls, tj. řadu pravidelně se vracejících rovnocenných metricko-rytmických jednotek. Při poslechu má vnímatel tendenci seskupovat řadu pulsů do určitých tvarů, obrysů, časových úseků (stop, motivů, fakturních částí). Puls je často nesprávně zaměňován za tempo.
- Metrum, které vyjadřuje organizaci rytmického pohybu, počet pulsů mezi pravidelně se opakujícími akcenty. Jeví se jako zákonité opakování přízvučných a nepřízvučných dob.
- Rytmus, který vytváří časové vztahy (struktury) v hudbě, dané délkou tónu.

S těmito třemi prvky úzce souvisí tempo. Představuje zákonité rozložení rytmických hodnot v čase a rychlost metrických pulsů za minutu.

K soustavnému rozvoji rytmického cítění u starších dětí v této věkové kategorii mohou sloužit tato cvičení:

- Různé druhy rytmického diktátu, při němž mohou žáci nejprve provádět přesnou „rytmickou ozvěnu“.
- Vytleskávají nebo vyťukávají, rytmus známe písničky nebo rytmický zápis zapsaný na tabuli.
- Vyťukávají rytmus, známe písničky jedním tónem na klavíru. (Sedlák, 1984, str. 132-136)

2.1.2.4.1 Rytmické hry v kruhu

2.1.2.4.1.1 *Dupání v kruhu 1*

Stojíme v kruhu a vytváříme nepřerušovaný rytmus tak, že dupeme jeden za druhým: první hráč pravou, na to levou nohou, navazuje jeho soused vlevo svou pravou a pak levou nohou atd. Tedy ve schématu: P-L-P-L-...

Dupnutí koluje po kruhu ve stejnoměrném rytmu. Necháme ho oběhnout dvakrát třikrát a pak následuje:

- Poněkud zrychlíme tempo.
- Pokračujeme, ale kterýkoliv hráč, když na něj dojde řada, smí pravou nohou (kterou začíná) dupnout dvakrát. V tom případě obrátí směr a navazuje na něj opět ten předchozí, který má také jako všichni v kruhu volbu do obou směrů.
- Dupání po kruhu zesilujeme, zeslabujeme, zrychlujeme, zpomalujeme a kombinujeme.

2.1.2.4.1.2 *Kroky za zády*

Hráči jeden po druhém přecházejí za zády ostatních. Vyjadřují přitom rytmem kroků vědomě konkrétní náladu: bázeň, neklid, rozhořčení, línou pohodu, radost, hravost atd. Ostatní, obrácení zády, hádají podle rytmu kroků, jakou má chodec náladu, v jakém je stavu či rozpoložení.

Varianta:

Sledujeme nohy i vizuálně (nebo ruce na stole). Podle temporytmu jednání odhadujeme náladu a duševní rozpoložení, které hráč prezentuje.

2.1.2.4.2 Bubnování

2.1.2.4.2.1 *Lavina rytmu*

Vedoucí hry tluče na buben (nebo vytleskává) určitý rytmus. Udrží stejnoměrné tempo a ostatní se přidávají postupně. Po kruhu nebo na vyzvání pohledem, podle velikosti – jak se předem domluvíme. Když už tleskají všichni, gradujeme intenzitu do maxima a pak vedoucí hry gestem všechny umlčí. Po chvíli naprostého ticha začne opačná hra. Všichni začnou znovu hlasitě tleskat a jeden po druhém se postupně odpojují. Nakonec utichá i buben vedoucího hry.

2.1.2.4.2.2 Na výdrž

Jeden hráč – dobrovolník začne tleskat svůj rytmus. Snaží se ho udržet (alespoň dvě tři minuty), zatímco mu ostatní kladou do jisté míry překážky: tleskají arytmiicky, v jiném tempu, vydávají různé zvuky a pokoušejí se ho splést. První hráč přesto hledí svůj rytmus udržet a prosadit.

2.1.2.4.3 Rytmus a pohyb

2.1.2.4.3.1 Červení a Bílí

Skupina se rozdělí na Červené a Bílé. K rozlišení pomohou svetry uvázané v pase, čepice, nebo čelní pásky. Všichni pohybově improvizují na hudbu a družstva se přitom promísí.

Vedoucí hudbu zastaví a zvolá např. Červení! Ti vyrazí a hledí pochyťat co nejvíce Bílých, kteří prchají za čáru na své straně sálu. Tam jsou v bezpečí. Zajatci se stávají členy soupeřícího družstva. Vedoucí vyvolává barvy nepravidelně během hry. Na konci hry sečteme hráče a početnější skupina vyhrává.

2.1.2.4.3.2 Máslostroj

Skupina se domluví na nějakém velkém, konkrétním, skutečném nebo i fantastickém stroji (parní stroj, kombajn, mlátička, „máslostroj“ apod.). Dohodneme se, kdo bude držet základní metrum, kdo bude kterou částí stroje, a představíme si, co která součástka dělá a co vydává za zvuky. Ze svých těl pak stroj vytvoříme a uvedeme do chodu. Části stroje dělají opakovaně různě rychle své pohyby a zvuky v rámci metra. Je-li více skupin, uděláme si takových strojů několik.

2.1.2.4.4 Rytmus a řeč

2.1.2.4.4.1 Ráček

Le-ze rá-ček po po-to-ce, le-ze rá-ček po ře-ce,

A B A B A A B A B A B A B B A

Le-ze zpát-ky, no-hy krát-ký, a pře-ce nám u-te-če.

B B A B A A B A A A B A B A A B

Pohyby: A – tlesknutí, B – plesknutí dlaněmi o stehna

Podobně si můžeme připravit jednoduché pohybové doprovody i k jiným lidovým písním.

2.1.2.4.4.2 Ta naše bába

Ta na-še bá-á-ba má do-ma pá-á-va.

DP PP PL DL - T DP PP PL DP - T

Legenda:

DP – dupnutí pravou

DL – dupnutí levou

PP – plesknutí pravé ruky o stehno

PL – plesknutí levé ruky o stehno

T – tlesknutí obou ruč

(Šímanovský, 2011, str. 42-70)

2.1.2.5 Hlasová funkce

Rozsah dětského hlasu závisí na věku a rozezpívanosti (tj. pěvecké aktivitě) dítěte i na jeho individuálních hlasových, tělesných a psychických dispozicích.

Orientační rozsah dětského hlasu v jednotlivých, věkových obdobích:

- kojenci a děti do tří let: g1-c2
- předškolní věk: f1-e2
- mladší školní věk: c1-f2
- 10 let až puberta: a1-a2
- Pokud mají děti menší hlasový rozsah, je to především důsledek jejich malých pěveckých zkušeností. Nerozezpívané děti mají velmi malý hlasový rozsah (a-e1 nebo a-g1) umístěný v nízké hlasové poloze. Dominuje v něm hrudní rejstřík. (Tichá, 2009, str. 21)

Hlasová duševní hygiena:

Pojem hlasová hygiena chápeme jako soubor zásad, jimiž se řídíme při péči o hlas a které vycházejí ze znalostí anatomie a fyziologie hlasového ústrojí a z praktických zkušeností. Hlasová hygiena spolupracuje úzce s psychologií a v tomto pojetí je pak pomocníkem při pěstování a udržování lidského hlasu.

Obecné zásady hlasové hygieny platí stejně pro děti jako pro dospělé a týkají se jak zpěvního, tak i mluvního, hlasu. Dodržování zásad hygieny mluvního hlasu je podmínkou pro úspěšný rozvoj i hlasu zpěvního. Z hlediska hygienického správný zpěv upevňuje a zkvalitňuje zase hlas mluvní.

Péče o hlas není zajištěná jen všeobecnou hygienou a tzv. hlasovou hygienou, ale nezbytně musí spoluúčinkovat s hygienou duševní. To znamená, že hlasu prospívá dostatek spánku. Správný pracovní režim dne – včetně aktivního odpočinku – a správná životospráva. (Sedlák, 1984, str. 215)

2.1.2.5.1 Hlasová mutace

Pro pedagogy je toto období dospívání jedno z nejnáročnějších. Jedním z projevů sekundárních pohlavních znaků je rychlý růst hrtanu a prodlužování hlasivek. Bývá provázen změnami kvalit hlasu (výšky, síly, barvy) i poruch jeho nervově svalové souhry. Nazýváme jej obecně mutací. Je to vlastně hlasové rozlišení, v němž z původního asexuálního a téměř

nerozčleněného dětského hlasu se pohlavní dospívání vytvoří dva samotné typy hlasu: mužský a ženský. K přeměně dochází v posledních letech o přibližně dva roky dříve než v minulých desetiletích. U chlapců zhruba koncem dvanáctého roku, u dívek uprostřed jedenáctého roku. I když první projevy mutace se výrazně objevují u některých žáků dokonce již koncem 5. ročníku. K největším přeměnám hlasové rozkolísanosti dochází v 7. ročníku. Mutační změny probíhají mnohem bouřlivěji a výrazněji u hochů. Hlasová mutace je tedy činitelem, který v tomto věku narušuje systematickou hlasovou výchovu.

2.1.2.5.1.1 Zpívat nebo nezpívat

Někteří pěvečtí pedagogové předpokládají, že zpěv se nemá přerušovat ani v tomto období. Lékaři právem upozorňují, že dlouhé přerušení zpěvu v tomto období ohrožuje kontinuitu svalové práce regulující hrtan a napětí hlasivek. Může způsobit její ochabnutí (atrofii), porušit dříve upevněné sluchově fonační spoj, které jsou základem pěveckých dovedností a návyků.

Jsme přesvědčeni, že při volbě specifických hlasových cvičení je možno prakticky zpívat (až na některé výjimečné případy) po celou dobu mutace. Je třeba však přísně dodržovat požadavky hlasové hygieny, a hlavně nepřepínat hlas v nepřiměřeném rozsahu, poloze a v síle. Vyhnout se křiku. Transponovat písně do nižších poloh, vybírat písně s malým hlasovým rozsahem, nechat je zpívat pouhým brumendo na souhlásku „m“ při poněkud otevřených ústech. Při přísném dodržování zásad hlasové hygieny a individualizaci úkolů nehrozí poškození hlasu a zpěv sám urychluje správný průběh mutace. (Sedlák, 1984, str. 42-44)

3 Praktická část

3.1 Přípravy z praxe potvrzující mou teorii

3.1.1 Předškolní věk

Tyto děti učím v mateřské škole, jsou to děti ve věku 3-6let. Jsou to děti předškolní, zde musím vést hudební chvílky v rámci chodu mateřské školky. Většinou je vede pouze já, po celý rok, proto mám uzpůsobenou pracovní dobu na základní škole. Tyto děti mívají vystoupení pouze v rámci školní akademie, výjimkou jsou však děti předškolní, pokud je zájem ze strany rodičů tak mohou předškolní děti ve věku 5-6let docházet na pěvecký kroužek se školáky. Díky tomu si pomalu zvykají, na to že mají své povinnosti (nosit si noty, učit se slova). Jednou týdně tyto děti nejdou spát po obědě a mají místo toho kroužek. Přijde mi to, jako skvělá příprava na školní docházku a lepší přijetí nové role žáka, taktéž se začlení do kolektivu. Pro docházení na pěvecký kroužek, ale platí princip dobrovolnosti.

3.1.1.1 Příprava

TÉMA – Barvy podzimu

ROČNÍ OBDOBÍ - Podzim

VĚKOVÁ SKUPINA – 3-6 let, mateřská škola

POČET DĚTÍ - 20

ČASOVÉ ROZVRŽENÍ – cca. 30 minut

POMŮCKY - listy z Javoru, noty písničky, podzimní obrázky stromu Javor

ORGANIZACE – Frontálně, na židličkách v půl kruhu u piána.

MOTIVACE – Pomocí připravených obrázků, rytmická, dýchací cvičení motivovaná tématem.

DECHOVÁ CVIČENÍ - Děti sedí na připravených židličkách, na dlani má každé dítě jeden lístek, který jsme našli předešlý den venku. List si položíme na dlaň, nadechneme se nosem, co nejvíc to jde, list sfoukneme výdechem pusy na zem. Děti motivujeme tím, že jejich pusinka je vítr. Když nám to jde, můžeme vystřídat takzvaně malý větřík s velkým větrem. To znamená, že střídáme velký nádech nosem a velký výdech pusou, s malým nádechem nosem a malým výdechem pusou. Zde můžeme motivovat větou: „malý větřík fouká malinko, lísteček se nám na ruce jen chvěje, oproti tomu velký vítr nám lísteček sfoukne až na zem“.



Obrázek 1 - Dechová cvičení: "Lísteček"

RYTMICKÉ CVIČENÍ – S dětmi si prohlédnu připravené obrázky stromů a listů z Javoru. Společně si zkusíme vytleskat slova spojená s obrázky. Vytleskáme slova (javor, strom, stromeček, list, lísteček, zlatý). Děti motivuji tím, že si hrajeme na ozvěnu. Dětem slovo vždy

vytleskám a řeknu - kladu důraz na slabiky. Děti zopakují. Použiji také zdrobněliny - umožní mi víceslabičná slova.



Obrázek 2 - Rytmičká část: "Podzimní slova"

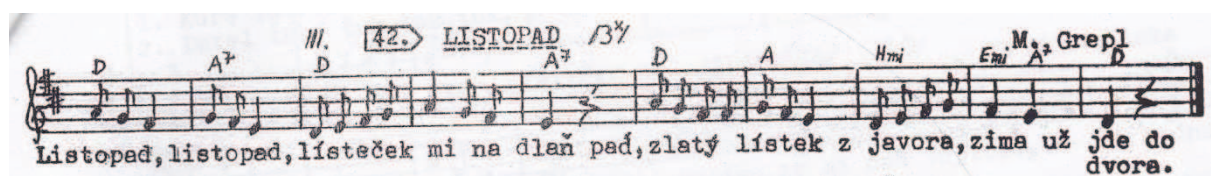
ROZEZPÍVÁNÍ – Děti si potřebují rozezpívat v rozsahu písně. To je od tónu c1, do tónu a1. Děti po mě budou opakovat předzpívané tóny, které i zahrají na klavír. Nejprve pomocí akordů (c1, e1, g1), (d1, f1, a1), toto několikrát zopakujeme na různé slabiky (no, na, ne, nu, ni). Pomocí stejného principu budeme prozpěvovat tóny vzestupně a sestupně (c1, d1, e1, f1, g1, f1, e1, d1, c1). Aby se děti rozezpívaly, zahrajeme si hru na „Hádače.“ Ta se hraje tak, že zahrají jednoduchou, známou, dětskou píseň a cílem je uhodnout název písně nebo alespoň některá slova z ní. Poté si píseň zazpíváme. Tentokrát jsem zvolila píseň „ Prší, prší, jen se leje“ a „Skákal pes přes oves.“

SAMOTNÝ NÁCVIK NOVÉ PÍSNĚ – Zvolila jsem píseň „Listopad,“ protože se obsahem hodí k danému tématu a ročnímu období. Píseň dětem nejprve zazpívám a zahrají na klavír. Poté začneme s nácvikem první půlky písně, aby si děti lépe zapamatovaly slova a upevnily si je. Slova jim předříkám („listopad, listopad, lísteček mi na dlaň pad“). Děti se mnou slova opakují, vytleskáme je, poté tleskáme na nohy. Nakonec jím zazpívám tento motiv a společně opakujeme. To samé provedeme s druhou půlkou písně („zlatý lístek z javora zima už jde do dvora“). Na závěr si píseň zazpíváme celou alespoň dvakrát, pro pestrost můžeme po druhé zazpívat a u toho pouštět nasbírané listy na zem.

NÁVRH PRO DALŠÍ ČINNOST – Děti si mohou další den v rámci výtvarné chvilky listy namalovat. Píseň během týdne opakujeme a lze si k ní zatančit jednoduchý, avšak pro děti zábavný, taneček.

HODNOCENÍ – Tuto přípravu jsem provedla v praxi. Děti velmi rádi zpívají a mají kladný vztah k hudebním chvilčkám v mateřské škole, proto udrží i pozornost. Avšak je potřeba je

řádně motivovat, aby vydržely po celou dobu vnímat, co děláme. Proto jsem dýchání s listem provedla ve stoje. Děti se protáhly a dál mohly vnímat a být pozorní. Taneček jsem zařadila ještě v ten samý den při cvičení. Děti se ho velmi snadno naučily pro jeho jednoduchost a díky tomu si upevnily slova písně. U rytmického cvičení je problém s věkovou rozdílností skupiny, se kterou pracuji. Proto je potřeba dávat pozor, které slovo komu určím na vytleskání. Když se některému z dětí nedařilo slovo vytleskat, pomohla jsem mu já nebo jsme slovo vytleskali společně všichni. Vždy je důležité, aby každé dítě prožilo úspěch a necítilo se, že je nešikovné, nebo že nezapadá do kolektivu. V této skupině, se kterou pracuji, mám několik tříletých dětí, pro které je problém se slovy, proto píseň opakujeme během celého týdne několikrát při různých příležitostech. Například přechod ze třídy do jídelny a jiné. Jinak mohu tuto přípravu a její provedení zhodnotit kladně.



Obrázek 3 - Návěšná píseň

3.1.1.2 Příprava

TÉMA – Před Vánocemi

ROČNÍ OBDOBÍ – Zima

VĚKOVÁ SKUPINA – 3-6 let, mateřská škola

POČET DĚTÍ - 20

ČASOVÉ ROZVRŽENÍ – cca 30. Minut

POMŮCKY – Obrázky s vánočními motivy jako puzzle, rolničky, triangl, noty s písní „Štědrý večer nastal,“ nakreslený velký vánoční strom, pastelky.

ORGANIZACE – Úvodní motivace v kroužku na zemi na koberci ve skupinkách, hlavní činnost u píána židličky v půl kruhu, frontálně.

MOTIVACE – Před samotnou hudební chvilkou si s dětmi udělám kroužek a povím jim, že dnes musí sami uhodnout, o čem bude písnička. A to tak, že poskládají rozstříhaný obrázek s vánočními motivy. Rozdělím je do čtyř skupinek, aby byly skupiny vyrovnané věkově. Každá skupina si utvoří kroužek, rozdám jim jejich nastříhaný obrázek a začnou skládat. Když uvidím, že někdo má se skládáním problém, rozdám jim obrázek celý a pokusí se ho poskládat dle vzoru. Po ukončení skládání se děti zeptám, o čem asi písnička může být. Na obrázcích bude a) betlém b) štedrovečerní večere c) stromeček d) dárek. Poté co každé dítě poví, co si myslí mluvit bude ten, kdo bude mít v ruce vánoční ozdobu, dětem řeknu, že jim to za chvíli prozradím. S dětmi se poté přesunu na židličky k píanu. Dále celou hudební chvilku budu motivovat tématem.



Obrázek 4 - Motivace: Příprava "Zima"

DECHOVÁ CVIČENÍ - Dětem řeknu, aby si daly ruku na břicho, nadýchly se do břicha nosem a pusou dlouze vyfoukly. To samé opakuji ještě dvakrát a koukám, jestli se děti

opravdu nadechují nosem a nafukují bříško. Využiji tématu a motivuji tím, že si hrajeme na sněhuláka a vyhrává ten, kdo bude mít z bříška největší kouli, jako má sněhulák. Aby děti pořád neseděly, zařadím dýchací cvičení ve stoje. Děti si dají ruce nahoru s nádechem, s výdechem ruce dávají dolů a hýbou rukama jako by padal sníh. Nejprve jim to předvedu a oni semnou společně zkusí.



Obrázek 5 - Dechová cvičení: "Sněží"

MIMICKÉ CVIČENÍ – Zeptám se dětí, jestli mají rády vánoční cukroví. Poté si „jako“ vezmu cukroví do ruky, řeknu jim, že to je čokoládová koule a strčíme si jí „jako“ do pusy. Poté, jí převalujeme z jedné strany pusy na druhou. Kouli si uděláme v puse jazykem. Dětem to převedu a několikrát si to se mnou vyzkouší. Zeptám se dětí, jestli si vzpomenou, kdo nás navštívil minulý týden ve školce a byl cítit peklem. Děti budou vědět, že myslím čerta. Pokud ne, popíšu čerta tak, aby uhodly. Zahrajeme si na něj. Budeme vyplazovat jazyk jako čert. Nejdříve pomalu a poté rychle. Nakonec zkusíme i se zvukem čerta.



Obrázek 6 - Mimické cvičení: "Rádi mlsáme"

ROZEZPÍVÁNÍ - Protože mám v plánu zpívat s dětmi píseň „Štědrej večer nastal,“ musíme se rozezpívat v rozmezí tónu (c1, d1, e1, f1, g1, a1). Budu hrát tyto tóny postupně od c1 a děti je budou opakovat několikrát za sebou. Vždy změním slabiku (na, no, nu, ni), předzpívám

s piánem a děti zopakují. Dále zahraju vždy tři tóny a děti zopakují a) c1, e1, g1 b) d1, f1, a1 c) e1, g1, h1. Myslím, že pro tuto píseň stačí.

SAMOTNÝ NÁCVIK NOVÉ PÍSNĚ – Nejprve dětem píseň pustím z cd s vánočními koledami a celou si jí poslechneme. Dětem prozradím, že se spolu naučíme začátek neboli první sloku. Tu jim ještě jednou zahraji a zazpívám. „Štědrý večer nastal“ tento kousek písně si semnou děti několikrát řeknou dokola, vysvětlíme si, co to znamená. Poté jim tento motiv zahraju a předzpívám. Děti se mnou zopakují alespoň dvakrát. To samé udělám s druhou půlkou písně – „koledy přichystal“. Poté zkusíme celou sloku dohromady a za odměnu si píseň zazpíváme s cd. Děti si hrají jakoby na zpěváky.

NÁVRH PRO DALŠÍ ČINNOST – Děti se mohou naučit i další sloky, píseň je jednoduchá. Mohou zazpívat u stromečku při besídce. Pro zajímavost mohu pozvat školáky a tuto píseň si společně zazpíváme a školáci nás doprovodí na flétnu, triangel a rolničky.

HODNOCENÍ – Tato aktivita děti velmi bavila, mají velice rády témata spojená s vánoční tematikou. Spolupráce při motivační činnosti byla výborná, akorát třem skupinkám jsem musela dát obrázek jako předlohu, poté zvládli složit obraz všichni. Školáci nás opravdu navštívili a píseň jsme si společně zazpívali a zahráli na různé nástroje. Přišla se podívat i paní ředitelka a i přesto, že většinou vánoční koncert je v režii školních dětí tak rozhodla, že tuto píseň si zazpíváme s mateřskou školou všichni dohromady i s rodiči. To byla pro děti největší odměna za jejich úsilí a velmi brzo se naučili i zbylé dvě sloky. Koncert měl velký úspěch, a opravdu splnil svůj účel navodit, i v tak hektické období, vánoční atmosféru.

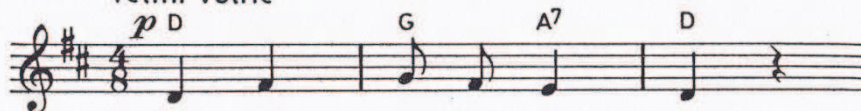


Obrázek 7 - Vánoční koncert

6. ŠTĚDREJ VEČER NASTAL

ČESKÁ

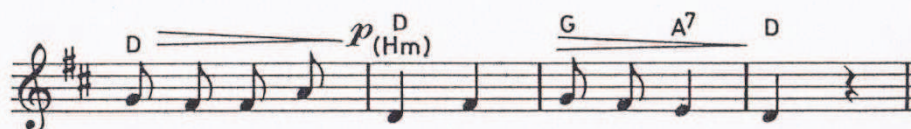
Velmi volně



1. Ště - drej ve - čer na - stal.
2. Pa - ní - má - mo, vstaň - te!

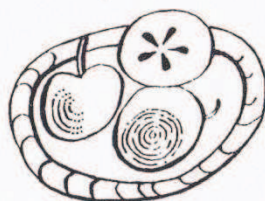


- Ště - drej ve - čer na - stal, ko - le -
Pa - ní - má - mo, vstaň - te, ko - le -



- dy při - chy - stal, ko - le - dy při - chy - stal.
- du nám dej - te, ko - le - du nám dej - te.

3. Panímáma vstala.
Panímáma vstala, koledu nám dala,
koledu nám dala.



Obrázek 8 - Návčičná píseň

3.1.1.3 Příprava

TÉMA – První poslové jara

ROČNÍ OBDOBÍ - Jaro

VĚKOVÁ SKUPINA – 3-6 let, mateřská škola

POČET DĚTÍ – 20

ČASOVÉ ROZVRŽENÍ – cca. 30 minut

POMŮCKY – Grafomotorické listy, dřívka, klapátka, vajíčka, noty písně.

ORGANIZACE – Motivace u stolečku frontálně, frontálně, samotný nácvik u piána židličky v půlkruhu.

MOTIVACE – U stolečku frontálně. Děti sedí u stolečku, já jim rozdám grafomotoriku s obrázkem čápa, od kterého vede cestička ke komínu. Úkolem dětí je obtáhnout cestu čápa ke komínu jedním tahem. U toho si povídáme o tom, že na jaře, se k nám čáp vrací a my mu pomůžeme najít cestu ke komínu, na kterém rád sedá a hnízdí. Po ukončení si obrázky rozprostřeme na stole. Děti pochválím za práci a sdělím jim, že mám pro ně připravené překvapení - že si o něm zazpíváme píseň. Děti se přesunou na židličky u piána.



Obrázek 9 - Motivace: "Pan čáp"

DECHOVÁ CVIČENÍ – Děti si každý lehnou u své židličky. Dětem povím, že jsou každý jako čáp ve svém hnízdě, kde čáp odpočívá po dlouhém dni. Dále dětem řeknu, že čáp ve svém hnízdě i spí. Zavřeme si oči. Děti si dají ruku na břicho, s mým pokynem se nadechneme do břicha, co nejvíc to jde a vydechneme pusou nahlas, jako když čáp „chrupé.“ Několikrát opakujeme i s přerušovanými výdechy. V průběhu chodím kolem dětí a opravuju chyby.



Obrázek 10 - Dechová cvičení: "Pan čáp ve svém hnízdě"

RYTMICKÁ CVIČENÍ – S dětmi si zopakují báseň, kterou již děti znají s předešlého dne „Pan čáp ztratil čepičku.“ Nejprve si báseň společně jen řekneme, poté zkusíme společně vytleskat. Poté starší děti – 5-6 let zkusí semnou říkanku vyťukat na dřívka. Malé děti, 3-4 roky, si zkusí na dřívka vyťukat některá slova z básně (čáp, ztratit, čepička, barvička). Na závěr si ještě jednou zkusíme všichni dohromady báseň říct a vytleskat.



Obrázek 11 - Rytická cvičení: "Pan čáp ztratil čepičku"

ROZEZPÍVÁNÍ – Píseň má rozsah pěti tónů (c1 – g1). Děti si rozezpívám pomocí jednoduchých písni, které už dobře znají. Vybrala jsem písně „Skákal pes, přes oves“ a „Pec nám spadla, pec nám spadla.“ Tyto písně jsem zvolila kvůli podobnému rozsahu jako má píseň, kterou se budou děti učit - „Na jaře, na jaře.“



Obrázek 12 - Rozezpívání: "Pomocí známých písní"

SAMOTNÝ NÁCVIK NOVÉ PÍSNĚ – Dětem novou píseň „Na jaře, na jaře“ zazpívám a zahraji na piáno. Poté si vytleskáme slova „na jaře na jaře čáp jede v kočáře“ a několikrát s dětmi zopakujeme. Poté se mnou tento kousek zkusí zazpívat dvakrát. To samé uděláme s druhou půlkou písně „Hej hopy, hej dupy, hej hopy hop.“ Podobně natrénujeme i druhou sloku, akorát s tím rozdílem, že děti při opakování slov vydupají nohama dle slabik. Druhá sloka zní „čáp veze sluníčko, točí se kolečko, hej hopy, hej dupy, hej hopy hop.“ Taktéž tuto sloku rozdělím při nácviku na dvě půlky. Na závěr si píseň s dětmi zazpíváme, já doprovodím zpěv na piáno a děti si zahrají píseň na dřívka, klapátka a vajíčka.

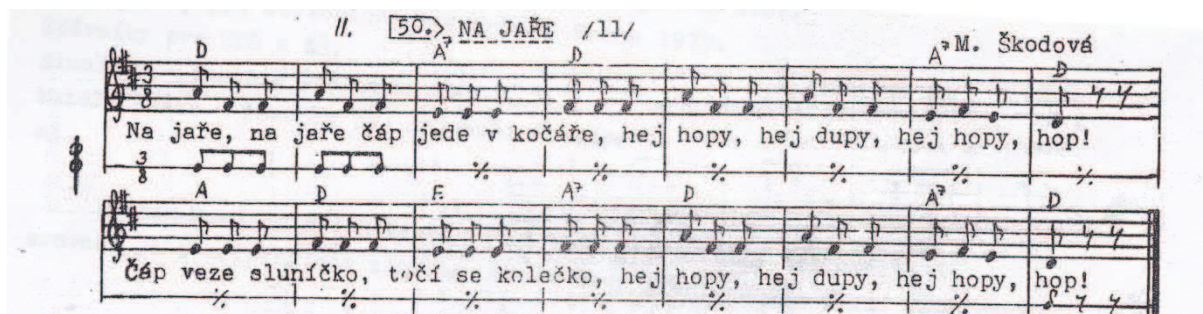
NÁVRH PRO DALŠÍ ČINNOST – Píseň s dětmi během týdne budu zpívat například na procházkách. Báseň, kterou jsme se s dětmi naučili, využijeme při hře na barvičky, kdy děti chodí a dělají rukama zobák ptáka a říkají říkanku. Když se říkanka dořekne, zakřičím barvu a děti co nejdříve musí najít nějakou věc v herně v této barvě.



Obrázek 13 - Další činnost: "Hra na čápy"

HODNOCENÍ – Myslím, že přípravu jsem měla do detailu připravenou a vše rozmyšlené. Děti zaujala již úvodní část, kdy musely obtáhnout cestu pro čápa. Nakonec jsem si včas

uvědomila, že tato grafomotorika není pro nejmenší děti vhodná, tak jsem jim vytiskla a připravila obrázek, na kterém je čáp, který sedí na komíně. Malé děti je potřeba během vybarvování motivovat. Velmi rády si vezmou jednu pastelku a tou obrázek pouze začarají a tím je pro ně hotovo. Obrázky, které děti vymalovaly a obtáhly „cestu pro čápa“ vystavíme na nástěnku. Ostatní části děti bavili. Nakonec jsem hru „Pan čáp ztratil čepičku“ zařadila hned po hudební chvilce. Děti se alespoň protáhly a proběhly. Při rytmickém cvičení jsem některá slova s malými dětmi vytřukávala individuálně, zatím co velké děti si zkoušely navzájem dávat slova, které mají vytleskat. I přesto, že hru na dřívka zařazuji do hudebních chviliek často, jsem některým dětem musela zopakovat, jak správně se drží. Jinak byly děti velmi šikovné a píseň se velmi rychle naučily - jak melodii, tak slova. Dokonce některé děti píseň již znali z domova. Aby je činnost i přesto bavila, motivovala jsem tyto děti tím, že mi pomohou tuto píseň naučit i ostatní děti. To fungovalo a všechny děti se snažily. Sice se budu opakovat, jak jsem už několikrát psala, vždy mě překvapí, jak děti při hudebních chvílkách udrží pozornost. Tyto chvílky je velice baví. Na závěr jsem si s dětmi zazpívala několik jejich oblíbených písní dle jejich výběru.



Obrázek 14 - Návěčná píseň

3.1.1.4 Příprava

TÉMA – Čas mláďátek

ROČNÍ OBDOBÍ - léto

VĚKOVÁ SKUPINA – 3-6 let, mateřská škola

POČET DĚTÍ - 20

ČASOVÉ ROZVRŽENÍ – cca. 30 minut

POMŮCKY – Obrázky zvířat, noty písně, kartičky zvířátek.

ORGANIZACE – Frontálně, na židličkách v půl kruhu u piána.

MOTIVACE – Bude probíhat ve všech částí přípravy, nebudu se na ní zaměřovat individuálně. Toto téma je samo o sobě motivující. Děti mají velmi rády všechna možná zvířata a jejich mláďata.

DECHOVÁ CVIČENÍ – Děti budou hádat, které zvíře se pohybuje i přesto, že nemá nohy pomocí plazení. Pokud děti nebudou vědět, prozradím, že syčí. Pokud děti uhodnou hádanku hned po první indicii, zeptám se, jestli vědí, jaký zvuk vydává had. Ukážeme si obrázek hádátka, řekneme si ještě, že na hady si musíme v létě dávat pozor, že se rádi vyhřívají na slunci a proto koukáme, kam šlapeme. Poté si na hada zahrajeme. Dáme si ručičky na břicho, nadechneme se nosem a pusou vydechneme. Opakujeme třikrát. Na počtvrté se nadechneme opět nosem, ale s výdechem pusou zasyčíme. Nejprve, jako velký had poté, jako malý had.



Obrázek 15 - Dechová cvičení: "Hra na hada"

PROCVIČENÍ MIMIKY A MLUVIDEL – Zahrajeme si na zvířátka. Vždy ukážu obrázek mláďat různých zvířat, které už děti dobře znají a děti budou předvádět zvuk daného zvířete.

Budeme přehánět i pusou artikulaci. S dětmi si uvedu pravidlo, že zvuk budeme vždy opakovat třikrát, aby nás nebolely uši. Pes – haf, haf, haf. Kočka – mňau, mňau, mňau. Kráva – bū, bū, bū. Ovce – bé, bé, bé. Koza – mé, mé, mé. Holub – vrků, vrků, vrků. Prase – chro, chro, chro. Husa – ga, ga, ga.



Obrázek 16 - Procvičení mimiky a mluvidel: "Hra na zvířátka"

ROZEZPÍVÁNÍ – S dětmi budu zpívat píseň „Krávy, krávy, jak si vlastně povídáte.“ Píseň má rozsah oktávu, ale nota c2 se tam objevuje jen málo. Proto budu děti rozezpívat v tomto rozsahu, ale není nutné, aby děti tuto notu vyspívaly. Jsou to malé děti a každý má rozsah jinde. Považuji za důležité zpěvnost procvičovat, ale jde hlavně o to, aby malé děti měly ze zpěvu radost a pocítily úspěch. Budeme se rozezpívat pomocí zvuků zvířat, které jsme si už nacvičili. Nejprve se rozezpíváme pomocí tří tónů (c1, e1, g1 – bū, bū, bū). Poté tóny (d1, f1, a1 – mé, mé, mé). Na závěr tóny (e1, g1, h1 – haf, haf, haf). Jako další model rozezpívání si zkusíme, vždy pět tónů vzestupně a sestupně pomocí slabik „no, va“ (c1 – g1, d1 – a1, e1 – h1, f1 – c2).



Obrázek 17 - Rozezpívání: "Zvuky zvířátek"

OPAKOVÁNÍ ZNÁMÝCH PÍSNÍ – Dětem prozradím, že se naučíme novou píseň o zvířatech a jestli si vzpomenou na písně, které už známe. „Skákal pes, přes oves,“ „Kočka

leze dírou“ a „Běží liška k táboru.“ Tyto písně si zazpíváme společně s rytmickými nástroji (dřívka, buben, tamburína, dřívka, klapátka, vajíčka).

SAMOTNÝ NÁCVIK NOVÉ PÍSNĚ – Dětem píseň zazpívám. Text je velmi jednoduchý. Řekneme si slova první sloky: „Krávy, krávy, jak si vlastně povídáte, krávy, krávy, jakou máte řeč,“ tato slova si děti semnou řeknou několikrát dokola. Postupně zrychlujeme, děti to poté baví víc. Tento kousek si zazpíváme. Dětem vysvětlím, že konec písně je vždy zvuk zvířete, který si na začátku vyberou. Poté si zazpíváme první sloku jinou a budeme zpívat dál. Děti si vždy vyberou další zvíře, které mají rádi a o kterém budeme zpívat.

NÁVRH PRO DALŠÍ ČINNOST – Tato píseň, kterou jsem vybrala, se dá použít ve všech činnostech, ne jen v hudebních chvilkách. Děti mohou malovat obrázky zvířat a na konci při hodnocení si vždy zazpíváme píseň o zvířeti, které namalovaly. Při cvičení se dá píseň použít také. Učitelka předzpívává píseň a děti předvádí zvíře dle textu. Tato píseň je veselá, dá se použít i na závěrečném vystoupení mateřské a základní školy.

HODNOCENÍ – Děti hudební chvilka bavila. Je však velmi důležité dát si pozor, aby děti dělaly, co mají. Obzvláště v části přípravy, kde jsme si hráli na zvířátka a vydávali jejich zvuky. Je důležité dodržet pravidlo, které jsem stanovila, že každý zvuk předvedeme pouze třikrát, protože třikrát je dle mého názoru akorát. Děti umí počítat do třech všechny, takže je to v hodná aktivita i na matematické představy a kdybychom zvolily větší číslo, je možné, že již tato aktivita nebude moc dobře kontrolovatelná. Děti na začátku zkoušely víckrát, aktivitu jsem zastavila a připomněla pravidlo. Poté již dělaly, co mají. Tato aktivita se dětem líbí, avšak nelze dělat moc dlouho. Děti mají tendenci zvyšovat hlas ani si to neuvědomují. Pro hlasivky není zrovna vhodné před zpíváním nějak křičet, nebo zvyšovat hlas obecně. Rozezpívání jsem nějak nepřeháněla tón c2 je poměrně vysoký, proto jsem na něm netrvala. Mohla jsem sice píseň přetransponovat do jiné polohy, ale to by zase nižší tóny byly moc hluboko a navíc tón c2 se v písni moc neobjevuje. Nakonec si zvíře při samotném nácviku písně vybrala jen půlka dětí, protože neznají tolik zvířat. Druhý den jsme hudební chvilku opakovali a zvíře si vybrala druhá půlka dětí, takže nikdo nepřišel takzvaně o svojí sloku. Jinak mohu tuto hudební chvilku hodnotit pozitivně. Píseň je radostná a dětem určitě rozvíjí zpěvnost.

KRÁVY, KRÁVY

Hudba Jaroslav Uhlíř / Text Zdeněk Svěrák

Středně
4x C

1. Krá - vy, krá - vy, jak si vlast - ně po - vi - dá - te?
2. Pejs - ci, pejs - ci, jak si vlast - ně po - vi - dá - te?
3. Koč - ky, koč - ky, jak si vlast - ně po - vi - dá - te?
4. Ha - di, ha - di, jak si vlast - ně po - vi - dá - te?

Krá - vy, krá - vy, ja - kou má - te řeč?
Pejs - ci, pejs - ci, ja - kou má - te řeč?
Koč - ky, koč - ky, ja - kou má - te řeč?
Ha - di, ha - di, ja - kou má - te řeč?

Živě

1. Bú, bú, bú, bú, bú, bú, bú, bú,
2. Haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf,
3. Mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau,
4. Sss, sss, sss, sss, sss, sss, sss, sss,

bú, bú, bú, bú, bú, bú, bú, bú,
haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf,
mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau,
sss, sss, sss, sss, sss, sss, sss, sss,

bú, bú, bú, bú, bú, bú, bú, bú,
haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf,
mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau,
sss, sss, sss, sss, sss, sss, sss, sss,

Da Capo 4x
(G)

bú, bú, bú, bú, bú, bú, bú, bú,
haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf,
mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau,
sss, sss, sss, sss, sss, sss, sss, sss,

Středně
(A) dále

5. Ně - mé tvá - ře, jak si vlast - ně po - vi - dá - te,
Ně - mé tvá - ře, ja - kou má - te řeč?
Bú, bú, bú, ... haf, haf,
... mňau, mňau, ... sss, sss, ...

Obrázek 18 - Návčičná píseň

3.1.2 Mladší školní věk

Děti, ve věku 7-11let vedu v rámci volnočasového kroužku „pěvecký kroužek.“ Tento kroužek je pravidelně každou středu od 12:30, do 13:30. Děti chodí na kroužek dobrovolně, protože jsme škola a školka vesnického typu, děti si nevybíráme dle toho, co umí, ale na kroužek může chodit každý, kdo má zájem. I přesto myslím, že naši děti jsou velmi šikovné a cílevědomé, naše vystoupení vždy mají úspěch, míváme koncert při různých příležitostech. Například při benefičním koncertu po povodních, každoročně vystupujeme v rámci „Chrastavských slavností“, nedílnou součástí pěveckého kroužku jsou také vystoupení v rámci školy vánoční koncerty a akademie školy.

3.1.2.1 Příprava

VĚKOVÁ SKUPINA – 7-11 let.

POČET DĚTÍ – 16

ČASOVÉ ROZVRŽENÍ – 60 minut.

POMŮCKY – Rytmičké nástroje, židle, noty písni, piáno, zpěvníky.

ORGANIZACE – Frontálně na židličkách a na koberci v kroužku.

CÍL HODINY - Dnešním cílem hodiny je připomenout, jak správně dýchat dětem, které docházeli již v loňském roce. Novým dětem vysvětlit a ukázat jak správně dýchat nosem do břicha. Poté si pomocí rytmického cvičení zopakujeme jména a dozvíme se jména nových dětí. Zopakujeme si písně z loňského roku, některé vyberu já. Jiné si vyberou děti samy, aby se nehádali, kdo bude vybírat písně, určíme vždy jednoho pomocí nějakého rozpočítávadla. Proto, že je to úvodní hodina myslím si, že nám cca takovíto program bude stačit.

MOTIVACE – Je u těchto dětí jednoduchá, protože děti docházejí na pěvecký kroužek dobrovolně, není až tak potřeba motivace. Největší motivací pro děti je myšlenka toho, že co se naučí, předvedou na nějakém vystoupení. Při rytmických a dýchacích cvičení spíš s těmito dětmi používám motivaci pomocí přirovnání. Děti mají rádi při pochvale moderní slova, jako „super, perfektní, žůžo.“ Na kroužek chodí hlavně proto, že se chtějí pobavit a zpívání je baví. Myslím si, že řízené výuky mají za celý den plné zuby, proto mým cílem je užít si legrace něco nového se naučit, ale nenásilnou formou zábavy.

RYTMICKÁ CVIČENÍ – Děti mají za úkol jeden po druhém vytleskat své jméno, a proč na pěvecký kroužek chodí. Před tím, než začnou, předvedu jim to sama na sobě a řeknu jim, ať se pozorně poslouchají navzájem. Poté co takto dojedeme celý kroužek, zadám nový úkol. Každý bude mít za úkol vybrat si z košíku jakýkoliv rytmický hudební nástroj. Zahrát jméno a důvod proč chodí na pěvecký kroužek, může si zvolit kohokoliv, koho si zapamatoval. Dětem řeknu, že se budeme snažit říkat děti, co ještě nebyly a takto si to zkusí každý. Pokud nám někdo zbude a nevzpomeneme si, co říkal, zopakuje nám to, poté to společně řekneme a vytleskáme všichni.



Obrázek 19 - Rytmická cvičení: "Hra na jména"

DECHOVÁ CVIČENÍ – Protože máme ve třídě, kde se každou středu scházíme koberec. Děti si na něj lehnou na záda a já jim zopakuji jak správně dýchat. Připomenu jim, že je důležité nadechnout se do bříška, jako když máme v bříšku balonek a postupně ho nafukujeme. Taktéž připomenu, že je důležité nadechovat se pouze nosem a naopak vydechovat pusou. Abychom měli jistotu, že se nadechujeme správně do břicha, dáme si na bříško ruku. Nejprve dětem předvedu, poté si zkusí semnou a nakonec vstanu a chodím mezi dětmi a opravuju je. Několikrát si zkusíme, když toto zvládneme, zkusíme, malou změnu budeme vydechovat přerušovaně. Jako kdyby měl balonek díрку a ucházel. Poslední dechové cvičení také vleže děti se nadechnou a na jeden nádech budou dělat zvuk mašiny, když jede.



Obrázek 20 - Dechová cvičení: "Poprvé spolu"

ROZEZPÍVÁNÍ – Nejprve se rozezpíváme pomocí akordu (c-dur na slabiku ná), (d-dur na slabiku nó), (e-dur na slabiku nů). Poté se rozezpíváme dětskými jednoduchými písničkami například „Prší, prší, jen se leje.“

OPAKOVÁNÍ ZNÁMÝCH PÍSNÍ – Nejprve si zopakuje písně, které jsem vybrala já „Když se zamiluje kůň,“, „ Chytila jsem na pasece žízalu“, „ Ved', mě loďko, ke břehu.“ Tyto písně jsem vybrala proto, že je děti měli, v loňském roce nejčastěji a zažily s nimi úspěch na

vystoupeních. Nové děti již melodii znají proto, že je znají písňe od větších dětí z hromadných zkoušek na vystoupení. Mohou s námi prozpěvovat melodii nebo slova, která pochytily. Poté si písňe budou vybírat sami, děti mají k dispozici noty z loňského roku. Aby se nehádaly, kdo písňe vybere, pomůže nám rozpočítadlo „Plave mýdlo po Vltavě.“ Na koho to slovo padne, řekne barvu a pomocí písmenek z té barvy je určen jeden, který řekne, co se bude zpívat. Pokud by na někoho vyšla řada víckrát, musí říct zase barvu, aby byl vybrán někdo jiný.

ZÁVĚR – Na závěr hodiny děti pochválím za práci a poděkuji za pozornost. Připomenou jinaké, že od příště si mají nosit sešit na v lepování písni. Rozloučíme se, uklidíme třídu a děti odchází zpět do družiny, některé na autobus domů, tyto děti vyprovázím na autobus já.

HODNOCENÍ – Tuto hodinu jsem do své práce vybrala proto, že je první hodinou po prázdninách. Děti jsou natěšené a plní očekávání, proto jsem zvolil přípravu hravou a děti si mohly, vybírat sami, co bodu zpívat. Tímto jsem zjistila, které písňe mají nejradši a jakým směrem se mám ubírat já ve výběru písni. Protože je to dobrovolný kroužek je nutné volit písňe tak, aby je děti zvládly zazpívat, ale aby je také bavily. Jediná část kdy jsem vyžadovala od dětí úplnou koncentrovanost, bylo dýchací cvičení, proto, že je důležité, aby hned od začátku uměli správně dýchat a aby se to nenaučily špatně je celkem těžké to poté napravovat a přeučovat. S úvodní hodinou jsem byla spokojená myslím, že jsem jí poskládala dobře, dlel mých cílů, které jsem si na začátku stanovila.

Nes mě, loďko

hudba: Angelo Michajlov text: Eduard Krečmar

zpíval: Petr Štěpánek

$\text{♩} = 108$

Nes mě, loďko, ke břehu,
Je - du, je-du pro krá-su, pro
je - du, je - du pro ně-hu.
dív - ku s vla-sy do pa-su.
Zla - to - vlás - ko, krás - ko, kdo ví, co bude dál.
Zla-to-vlás - ko, krás - ko, chce tě bohatý král.
Jedu, jedu pro pannu, jakpak se k ní dostanu?
Když ji najdu, vyhraji, můj pan král tak získá ji.
Zlatovlásko, krásko, ...

Obrázek 21 - Procvičovaná píseň

3.1.2.2 Příprava

VĚKOVÁ SKUPINA – 7-11 let.

POČET DĚTÍ – 16

ČASOVÉ ROZVRŽENÍ – 60 minut.

POMŮCKY - Židle, noty písní, piáno, zpěvníky.

ORGANIZACE – Frontálně na židličkách a na chodbě v kruhu.

MOTIVACE – Motivace této hodiny je jednoduchá budeme procvičovat písně a nacvičovat celé pásmo na Vánoční koncert. Děti jsou motivovány sami tím, že chtějí podat co nejlepší výkon. Taktéž velmi pozitivně reagují na pochvalu.

CÍL HODINY – Cílem dnešní hodiny je procvičit slova u písní, s kterými mají děti problém a vyzkoušet si celé pásmo na chodbě školy, kde vystoupení proběhne.

DECHOVÁ CVIČENÍ – V dnešní hodině si procvičíme dýchání vsedě na židličkách, děti, již sami vědí, co mají dělat. Ruku dají na břicho, nosem se nadýchnou a pusou vydýchnou. Toto opakujeme několikrát za sebou, já při tom děti opravuji. Poté se nadechneme nosem a vydechujeme takzvaně přerušovaně. Poslední cvičení provedeme obdobně akorát s výdechem na slabiku (mů) vydržíme co nejdéle.



Obrázek 22 - Dechová cvičení: "Pomocí slabiky mů"

ROZEZPÍVÁNÍ – Děti si rozezpívám pomocí akordů v rozsahu (c1-d2). Dále pomocí pěti tónů vždy jdoucích za sebou vzestupně a sestupně. Děti opakují popěvek na slabiky (mama mija, mama mija má).

PROCVIČENÍ PROBLEMATICKÝCH PÍSNÍ – Jako první je potřeba procvičit slova písně „Den přeslavný,“ protože ve druhé sloce jsou jiná slova v refrénu a při repetici se zpívá zase refrén z první sloky. Toto je pro děti obtížné si zapamatovat a mají tendenci zpívat to špatně. Nejlepší je si na začátku písně zazpívat s textem v ruce. Poté několikrát za sebou druhou sloku, aby si upevnily tato slova a na závěr zkusit celou píseň. Další písní, která je potřeba podrobně nazkoušet je píseň „Štědrý večer nastal.“ Tuto píseň děti sic perfektně znají, a však budeme ji zpívat dohromady se školkou a ještě kromě klavíru nás doprovodí flétny. Je to poslední píseň vánočního pásma, kdy budou vyzváni i rodiče a ostatní, aby si s námi zazpívali a proto je důležité, aby si děti byli v této písni jistí, kdy mají začít zpívat po mezihře. Několikrát zopakujeme. Taktéž nejprve zkusím s flétnami sama, aby si to děti naposlouchaly.



Obrázek 23 - Procvičovaná píseň: "Nácvik textu"

ZKOUŠKA CELÉHO VÁBOČNÍHO PÁSMA – Pro vystoupení je důležité vyzkoušet si i nástupy, jak mají děti stát, jak jde celé vystoupení za sebou a jak nám to bude znít na chodbě, kde je skvělá akustika a vánoční koncerty zde probíhají tradičně každým rokem. Děti stojí vedle velkého vánočního stromu a rodiče jsou rozmístěni na schodech a nad schody. S dětmi si zkusíme celé pásmo, tak jak jsem ho sestavila, je proložené i flétnami a společným zpěvem s dětmi z mateřské školy.



Obrázek 24 - Návuk celého pásma: "Na chodbě ZŠ"

ZÁVĚR – Děti pochválím za snahu. Připomenou kdy a od kolika je vystoupení a že se sejdem o půl hodiny dříve, abychom se rozezpívali a popřípadě někteří převlékli. Dětem při odchodu povzbudím tím, že vše umí, aby se nebáli a užily si to semnou a svými blízkými.

HODNOCENÍ – Příprava dopadla dle mých očekávání. Mým největším cíle bylo, aby si děti pořádně procvičily a upevnily slova písně „Den přeslavný,“ což se povedlo a byly si jistí už i v této písni sami sebou. Většinou poslední zkouška před vystoupením, když se něco nepovede nic neříkám jen na chybu upozorním, aby se děti nebály. Navíc se říká, že co se nepovede na generálce, bude v den vystoupení v pořádku. Mohu říci, že hlavně větší děti se stydí, když udělají chybu, jsou pak zaražení a nezpívají na plno, i proto se snažím tuto zkoušku vždy odlehčit a brát trochu s humorem aby si ulevili a věděli, že když něco pokazí, jsem na ně hrdá. Myslím si, že důležité je vyzkoušet si vystoupení v místě kde se bude konat i s nástupem, aby si děti zvykli na podmínky a prostor, který budou mít, což jsme mohli vyzkoušet. Protože vystoupení proběhlo přímo ve škole na chodbě u vánočního stromu. Zkoušku budeme ještě opakovat druhý den brzo ráno, kvůli tmě. Koncert probíhá v odpoledních hodinách, kdy už je tma děti, co hrají na flétny, mají stojan osvětlený baterkou a já své noty u piána také. Koncert probíhá ve tmě jen za světél stromku a elektrických svíček na schodech. Tímto se snažíme navodit vánoční atmosféru, a proto je důležité, aby i vystupující děti byly zvyklé na podmínky, které budou mít při vystoupení. Navíc poprvé s námi budou zpívat dvě první písně děti s mateřské školy a je důležité, aby byly takzvané sehraní s dětmi z pěveckého kroužku.

Den přelstavný

2. Nového léta vinšujem,
syna neb dceru darujem,
léto mine a pomine,
dobrého vám přejem.
3. Abysme k vám přes rok přišli,
a vás ve zdraví zas našli,
léto mine a pomine, /radujme se, veselme se,
vás ve zdraví našli.
4. Pobudem veselí spolu
připijem jeden druhému,
piva, vína, páleného,
na zdraví druhého.

Česká koleda z Klatovsk

Obrázek 25 - Procvičovaná píseň

3.1.2.3 Příprava

VĚKOVÁ SKUPINA – 7-11 let.

POČET DĚTÍ – 16

ČASOVÉ ROZVRŽENÍ – 60 minut.

POMŮCKY - Židle, noty písní, piáno, nahrávku písně „Spomal`.“

ORGANIZACE – Frontálně na židličkách, ve stoje u piána.

MOTIVACE – Pro děti je motivací samotné zpívání a trénování písně „Spomal`,“ kterou si sami vybraly a mají ji rády a velmi často jí poslouchají. Taktéž jsou motivovány tím, že je píseň ve slovenštině a chtějí se jí naučit správně.

CÍL HODINY – Cílem dnešní hodiny je si píseň od interpretky poslechnout. Přečíst si slova tak, abychom je vyslovovali správně. Taktéž si objasníme obsah písně, co tím chtěla zpěvačka posluchačům sdělit. Taktéž si zopakujeme písně z minulých hodin. Na začátku procvičíme dýchání, mluvidla a rozezpíváme se.

DECHOVÁ CVIČENÍ – Děti si lehnou na koberec na záda, nejprve se nadechnou nosem a vydechnou pusou, velký nádech a výdech střídáme s malým nádechem a výdechem. Několikrát opakujeme. Poté se posadí na židle, vezmou si každý balónek, nadechují se nosem a balónek nafukují. Každý si může svůj balónek nechat. S dětmi si zahrají soutěž, kdo balónek nafoukne dřív, soutěží vždy mezi sebou stejně staré děti. Na konec si stoupneme, balónek chytíme za provázek a snažíme se do něj co nejvíce foukat, aby se balónek hýbal ze strany na stranu.



Obrázek 26 - Dechová cvičení: " V kruhu"

ROZEZPÍVÁNÍ A PROCVOČENÍ MLUVIDEL – S dětmi se nejprve rozezpívám pomocí akordů. V rozsahu (c1-d2). S různými obměnami na slabiky a dáme důraz na artikulaci a výslovnost „přeháníme.“ Poté se rozezpíváme pomocí písničky „Holka modro oká.“ Kdy procvičíme mimiku, píseň opakujeme dokola, vždy si určíme jednu samohlásku a tu zpíváme všude místo samohlásek. Vystřídáme postupně všechny (a, e, i, o, u). Děti tato činnost pobaví a procvičí si mimiku, rozezpívají se a jsou spokojeni jak oni tak i já.

OPAKOVÁNÍ A PROCVIČENÍ ZNÁMÝCH PÍSNÍ – S dětmi si zopakují písničky, které už dobře znají. Procvičíme si slova, melodii a nástupy s předešlými a mezihrami. Nejprve si zazpíváme píseň „Já mám kocábku.“ Tato píseň děti velmi baví, rády ji zpívají. Procvičíme důkladně refrén, kde děti pletou slova a zařazují ho omylem v půlce třetí sloky, kam nepatří. Po společném procvičení si děti rozdělím do tří skupin tak, aby byly hlasově vyrovnané, a vždy jednu sloku bude mít jedna skupina. Refrén zůstane společný. Dále si zopakujeme píseň „Na okně seděla kočka.“ U této písničky je důležité, aby děti udržely melodii, protože se píseň zrychluje a zpomaluje a chvílemi zpívá „sekaně“. Proto si nejdříve zazpíváme píseň s pianem ale bez doprovodu levé ruky, abychom si melodii upevnili. Na závěr si ji zazpíváme s doprovodem. Obě tyto písničky si mohou děti zkusit zahrát i na rytmické nástroje (dřívko, klapátka, vajíčka, buben).

NÁCVIK NOVÉ PÍSNĚ - V další části hudebního kroužku se budeme věnovat nácviku známé písničky „Spomal’.“ Nejprve si píseň poslechneme na počítači, který máme v učebně. Poté si slova přečteme, já budu předčítat a děti opakovat. Píseň je ve slovenštině, proto je důležité, abychom se slova naučily správně bez chyb vyslovovat. Poté se zeptám, o čem zpěvačka zpívá, nejasná slova si vysvětlíme. Poté začneme se samotným nacvičováním, já předzpívám s pianem první motiv písničky, což je první sloka. Děti semnou zopakují a poté zkusí zazpívat sami. Totéž opakujeme s refrénem. Nakonec zkusíme slova vytleskat a zazpíváme si píseň dohromady. Za odměnu si ji znovu pustíme a počítači a zazpíváme se zpěvačkou. Autorkou písničky je zpěvačka Kateřina Knechtová s přezdívkou „Peha“.



Obrázek 27 - Návěšná píseň: "Spomal'"

ZÁVĚR – Děti pochválím a doporučím jim, aby si píseň zpívali všude, kde to půjde, aby si procvičovali naučená slova. Za odměnu a snahu si mohou vybrat jednu až dvě písně, které si chtějí zazpívat.

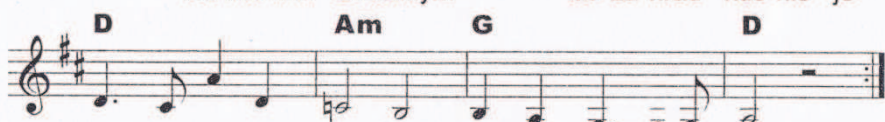
HODNOCENÍ – Děti dnes pracovaly skvěle, vnímaly každou mou připomínku a odvedli jsme velký kus práce. Všichni se moc těšili na novou píseň „Spomal’“, kterou si sami vybraly. Měla jsem z toho trochu strach, jak se poperou se slovenštinou, ale překvapily mě, protože píseň mají rádi a znají ji, většinu slov už vyslovovaly správně. Slova neboli obsah písně jsem musela vysvětlit menším dětem, s čímž mi pomohly děti větší. Hlavně jeden chlapec, který má otce původem ze Slovenska. Hodinu si děti užily vždy, když se zapojí hudební nástroje, hudební kroužek se tím ožíví. Taktéž soutěž s nafukováním balónků je velmi zaujala a využilo se zbylých balónků z karnevalu. Nadále je potřeba upevňovat slova písní a procvičovat melodii. U některých dětí z první třídy jsem si všimla, že při procvičování dýchání to dělají správně, ale neumí to použít při samotném zpívání. Je potřeba to s těmito děvčaty natrénovat.

SPOMAI'

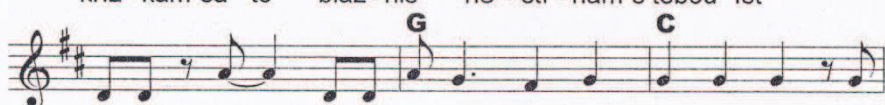
K. Knechtová; Vladimír Krausz (zpívali Peha)



1. Za nie-čím krás-nym tak rých-lo a - ko sa
Za nie-čím zvláštnym do zá-hrad kde nie je



dá do tvo-jich bás - ní már - ne rým hľ'a-dám
kríž kam sa to bláz - niš ne - stí - ham s tebou ísť



Ref. Spomal' máš pri-vy - so - kú rý - chlost' vní - mam ju len



šies - tym zmys - lom mám zá - vrat



náh - lim sa po tvojom bo - ku mám už dost' zby -



točných po - kút mám sa bát'

2. Za niečím stálým	Za niečím bájnym	Ref.
tak rýchlo ako to dá	do záhrad kde nie je kríž	Spomal' máš ...
sa všetko máli	kam sa to blázníš	
aj napriek výhodám	nestíham s tebou ísť	

Obrázek 28 - Návčinná píseň

3.1.2.4 Příprava

VĚKOVÁ SKUPINA – 7-11 let.

POČET DĚTÍ – 16

ČASOVÉ ROZVRŽENÍ – 60 minut.

POMŮCKY - Oblečení na ven, noty, kytara, polštářky a dřívka.

ORGANIZACE – Frontálně venku v sedu na lavičkách, nebo ve stoje.

MOTIVACE – Protože je venku krásně a děti byly celý den zavřené ve škole, rozhodla jsem se, že tato hodina hudebního kroužku proběhne venku na školní zahradě. Kde se děti mohou bezpečně pohybovat a jsou nám k dispozici i lavičky na kterých můžeme sedět společně. Kvůli pobytu venku jsem zvolila doprovodným nástrojem kytaru, se kterou děti vždy rádi zpívají, je to pro ně změna.

CÍL HODINY – Cílem dnešní hodiny je procvičit si písně, které už známe připomenout si nějaké táborové písně, protože se nám blíží setkání u nás ve škole s pěveckým sborem „Jiříčky“ z Chrastavy. Protože jsme hostitelé, bylo by dobré mít pár písní k ohni připravené. Protože jsme venku, využijeme také školní zahradu a zahrajeme si nějakou hru. Zpívat budeme na lavičkách, na kterých budeme mít polštáře, protože lavičky jsou ještě studené.

DECHOVÁ CVIČENÍ - Dnes si tato cvičení provedeme ve stoje. Stojíme, mírně se roznožíme. Dáme ruku na břicho a dýcháme nosem, vydechujeme pusou, toto opakuje několikrát. Poté se nadechneme a s výdechem syčíme, jako had. Taktéž můžeme zkusit soutěživě a vyhrává ten, kdo vydrží na jeden nádech nejdéle syčet.



Obrázek 29 - Dechová cvičení: "Na školní zahradě-ve stoje"

RYTMICKÁ CVIČENÍ – Na rytmická cvičení se posadíme na lavičky, zahrajeme si hru na ozvěnu. Já vyťukám na dřívka nějaký motiv a úkolem dětí je tento motiv bez chyby zopakovat. Dřívka budu mít jedny já a druhé vždy dítě, které je na řadě, abychom se navzájem nerušily. Taktéž měním obtížnost, dle věků dětí a jejich dovedností. Když se někomu nepodaří vyťukat motiv správně, společně to opravíme.

ROZEZPÍVÁNÍ – Protože jsme venku, tak se rozezpíváme pomocí dětských jednoduchých písni a vždy je u toho rytmicky doprovodíme. První písni bude „Skákal pes přes oves,“ tuto píseň vytleskáme. Druhou písni bude „Kočka leze dírou, pes oknem,“ tuto píseň vydupeme. Třetí písni bude „Pec nám spadla, pec nám spadla,“ tuto píseň vytleskáme o stehna. Všechny tyto písně doprovodím na kytaru.



Obrázek 30 - Rozezpívání: "Dle rozsahu písni"

OPAKOVÁNÍ A PROCVIČENÍ ZNÁMÝCH PÍSNÍ – Dnes si zopakujeme všechny písně, co jsme trénovali, s doprovodem kytary, abychom si procvičili slova. Budou to písně (Spomal', Já mám kocábku, Kočka na okně, Když se zamiluje kůň, Křídla). Tyto písně je potřeba neustále procvičovat, protože je využijeme na vystoupeních.

HRA – Protože děti dlouho seděly, zahrajeme si hru. Každé s dětí dostane kousek papíru a tužku. Vysvětlím pravidla a až písknu na píšťalku, všichni zavřou pusy, budou se procházet po zahradě a zapíší na papír, co vše slyšely. Doporučím jim, aby někdy zastavili a zavřeli si oči a vnímali opravdu jen to, co slyší. Po vysvětlení pravidel začneme hrát hru. Hru ukončím zase písknutím na píšťalku. Poté si řekneme kdo, co slyšel.



Obrázek 31 - Hra: "Na zvuky"

PROCVÍČENÍ TÁBOROVÝCH PÍSNÍ – S dětmi vybereme několik písni, které známe ze zpěvníků a zpívají je rady. Tyto písně si procvičíme a zazpíváme a doprovodíme se na různé hudební nástroje. Například (Na Okoř je cesta, Niagára, Červená řeka, Montgomery, Stánky, Tři kříže, Jdeme zpátky do lesů). Tyto písně s dětmi zpíváme během roku při různých příležitostech, jako jsou „čarodějnice, spaní ve škole.“



Obrázek 32 - Procvičování písni: "Společné foto"

ZÁVĚR – Děti pochválím, zeptám se jich, jestli se jim dnešní hudební kroužek líbil a proč. Řeknu jim, jak bude vypadat návštěva z Chrástavy a co vše budeme dělat a aby si do příště rozmyslely, jakou píseň chtějí zpívat v soutěži, která proběhne v rámci sešlosti.

HODNOCENÍ – Děti velmi zaujal pobyt venku změnou, také byl doprovod pomocí kytary. Proto jsem také volila upevňování písni, které již známe. Na kytaru lze hrát jen doprovod, proto je lepší nové písně trénovat s piánem. Taktéž opakování takzvaných táborových písni je bavilo, tyto písně vždy zpívají rady. Velmi se těší na setkání s dětmi z jiného pěveckého kroužku a na soutěž, která proběhne v rámci této akce. I nadále je potřeba slova nějakých písni procvičovat. Nejvíce jsem byla překvapena, že i menší děti zvládli skvěle slova písně „Spomal“, která je ve slovenštině.

KDYŽ SE ZAMILUJE KŮŇ

Moderato (mírně) Jaroslav Uhlíř / Zdeněk Svěrák

1. Když se za-mi-lu-je kůň, tam něk-de v past-vi-nách,
s bí-lou ly-sin-kou, tam něk-de v past-vi-nách,

lās-kou hlu-bo-kou jak tůň, tam něk-de v past-vi-nách,
bu-de br-zy ma-min-kou, tam něk-de v past-vi-nách,

když se za-mi-lu-je kůň koň-skou lās-kou, zpí-vej-te
vždyť se za-mi-lo-val kůň koň-skou lās-kou, hří-vu si

s-nič-ku pro je-ho klis-nič-ku, nech-te-ho
t-ví-ní, a-by ji o-sl-ní-l a cvá-lá k ní, Když se

2. Nej-krás-něj-ší zví-fe, zví-fe pro ry-tí-fe jme-nu-je se kůň,
jme-nu-je se kůň. Važ-te si jich li-dé, ať nám jich pár zby-de,
jme-nu-je se kůň, jme-nu-je se kůň, jme-nu-je se kůň. 2. Sleč-na
D.S. al Coda

Φ Coda hří-vu si na-ví-ní-l, a-by ji o-sl-ní-l a cvá-lá k ní.

Obrázek 33 - Procvičovaná píseň

3.2 Kvalitativní průzkum (Rozhovor s pedagogy)

3.3 Cíle a úkoly práce

Hlavním cílem průzkumu je porovnat vlastní zkušenosti se zkušenostmi pedagogů zabývajících se stejnou problematikou. Dílčí cíle jsou formulovány pomocí průzkumných otázek uvedených, které jsou poté vyhodnocovány. S tímto cílem je nutno splnit následující úkoly práce:

- Porovnat zkušenosti mé a ostatních pedagogů.
- Vyhodnotit strukturovaný rozhovor.
- Interpretovat výsledky rozhovorů.

3.4 Metodika průzkumu

Pro plnění úkolů bakalářské práce bylo třeba zvolit níže uvedené metody a techniky kvalitativního průzkumu.

3.5 Metody

V tomto kvalitativním průzkumu pro to, abych dostala potřebné údaje, jsem použila metodu hloubkového rozhovoru, který je nejčastější metodou při sběru dat v tomto průzkumu, používá se pro něj označení hloubkový rozhovor, jež může definovat jako standardizované dotazování jednoho účastníka průzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 159). Strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami sestává z řady pečlivě formulovaných otázek, na něž mají jednotliví respondenti odpovědět. (Hendl, 2005, s. 173)

Rozhovor je do jisté míry strukturovaná konverzace, kterou badatel řídí pomocí hlavních, navazujících a pátracích otázek. Hloubkový rozhovor je výsledkem spolupráce průzkumníka a účastníka, avšak na jedné straně je průzkumník, který přišel do jiného prostředí, aby provedl průzkum, zatímco účastník rozhovoru je ten, kdo poskytuje informace, kdo odpovídá. (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 162).

Úkolem kvalitativního badatele je poskytnout rámec, ve kterém mohou respondenti podat vysvětlení svých přístupů, což umožňují otevřené otázky (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 170). Podoba otevřených otázek se neliší jen podle vprůzkumné otázky, ale podobně se různí vlivem zvoleného designu výzkumu. (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 170).

Při tomto průzkumu byl proveden strukturovaný rozhovor se dvěma učitelkami, které vedou pěvecké sbory, kroužky při základních školách. První jsem na tyto otázky odpověděla sama.

3.6 Prezentace výsledků:

1. Považujete za pozitivu vést pěvecký kroužek ve srovnání s pěveckým sborem?
 - *Oboje má svá negativa a pozitiva spíše záleží na tom, jakou skupinu vedete na jejich a vašich možnostech. Negativum občas je vtom, že docházka je velmi kolísavá, taktéž je někdy těžké vyrovnat pěvecké rozdíly mezi dětmi, které jsou přijímány bez výběru všechny. Pozitivum je v tom, že děti to více baví, když mohou být součástí i u výběru písni občas místo kroužku zvolíme procházku ven a zpěv třeba u ohně. Sice nepořádají se různá soustředění, ale o to víc si to děti užívají a mají volnější režim, než děti v pěveckém sboru. Je pravda, že od výběru písni přes trénování a hru na klavír jsme na všechno sami.*
 - *Pro nás je to určitě pozitivum, protože nejsme odborník žádná z nás. Bereme to naprosto laicky, takže nemáme ani pocit, že bychom něco kazili. Ani jsme nic k tomuto oboru nevystudovali. Děti se pak tzv. vyspívají. Myslíme, že je dobré mít na škole alespoň pěvecký kroužek. Ne všechny školy si mohou dovolit mít při škole sbor (finance, vzdělanost pedagogů atd.). Zpívat mohou všechny děti, které mají zájem.*
 - *Dochází pouze jednou týdně tím, že je to volnočasová aktivita zdarma, nedochází všichni pravidelně. I rodiče je omlouvají pro nachlazení, návštěvu lékaře, což by si u placených hodin rozmysleli. Písničky doma málo trénují – neumí dokonale texty, ale chodit do kroužku je baví a to je pro mne důležité.*
2. Je problematický výběr repertoáru pro tuto věkovou kategorii?
 - *Myslíme si, že písni je čím dál větší množství dokonce se dají využít i neplacené internetové zdroje. Díky programu, který používám, si mohu bez práce píseň transponovat do polohy, která je pro děti zpívatelná. Děti vždy ocení, když do výběru mohou alespoň nepatrně zasáhnout.*
 - *Profesionální sbory mají většinou nějakého klavíristu, kdežto my, já si dělám všechno sama. Mám tam pomocníci na klavír, děti doprovázím já, nejsem nějak zdatný klavírista. Spíše hodně vybírám dle toho, abych to zvládla doprovodit na piáno. Dneska ty děti nebaví zpívat všechno, nějaké lidové písničky. Takže spíš hledám písničky, aby byly jim bližší. Filmové melodie, filmové písničky. Pohádkové Uhlíř a Svěrák a takové.*

- *Nezpíváme vícehlasně (občas dvojhlasně). Vybíráme tak náročné texty a písničky, aby je děti zvládly.*
3. Musíte vyvinout větší úsilí při nácviku nové písni (tempa, rytmu, atd.)?
- *Myslím, že nácvik probíhá totožně, přes nácvik slov rytmu atd. Pravdou však je, že většina dětí v pěveckých sborech mají vyšší úroveň a tím i rozsah a proto je pro ně nácvik mnohdy jednodušší. Taktéž tyto děti berou zpěv vážněji než děti, které vedu v kroužku, kam může chodit každý. Jak jsem již řekla, některé děti jsou talentované a práce s nimi je jednodušší, ale také se setkávám s dětmi, které vůbec nemají smysl, například pro rytmus nejsou schopni na začátku zazpívat ani jednoduchou melodii. S takovými dětmi je více práce, ale o to je hezčí pozorovat jejich pěvecký posun.*
 - *Nemám asi nějak moc porovnání. Nemám zkušenosti se sborem, akorát co jsem mohla vidět. Možná když mají problém děti s nějakým úryvkem písničky kde je obtížný motiv, tak se tomu věnujeme více, tam se zastavíme a vytleskáme třeba. Vždy začínáme v pomalejším rytmu. Překvapilo mě, že i cizojazyčnou píseň zvládnou celkem rychle, i když třeba nejprve nerozumí textu. Když je to chytne, umí i novou píseň za chvíli.*
 - *Většina jich už umí číst. Naše děti nemají určitě vyzpívaný hlasový rozsah, jako například děti ze „Severáčku“.*
4. Jaké negativum obnáší tato volnočasová aktivita
- *Myslím si, že některé děti by se mohli rozvíjet více a na úkor dětí a asi i mých schopností se nemohou vyvíjet tak jak by mohli. Proto se snažím tyto děti rozvíjet maximálně popřípadě pak doporučit profesionálnější pěvecký sbor, který lépe podchytí a rozvine jejich talent. Dalším negativem je mnohdy nezáměr rodičů, řekla bych, že v dnešní „uspěchané době“, nemají čas se dětem věnovat v tom, co je baví a plně je podporovat. Mnohdy je podporují v tom začít někde chodit, ale už nezvládnout dítě podpořit natolik, aby docházelo pravidelně.*
 - *To je právě to, že přijímáme děti bez rozdílu třeba i děti nezpěvné. Zase, ale tyto děti jdou do toho se zápal a vydrží až dokonce. Navíc ještě ty děti jsou dneska ještě tak vydržit zpívat na tom prvním stupni, když už jsou tak nějak vyzpívané, a dali by se dělat složitější písničky více hlasy tak už pak končí. Celkově ta docházka je horší než v nějakém, profesionálním sboru. Spoustu dětí přijde na začátku roku, pak to pomalu řídne, ale poté už děti většinou vydrží, takže je to každý rok to samé. S mutací u chlapců jsem se nijak nesetkala, protože většinou v tom věku, kdy začíná, už chlapci nechtějí docházet.*

- *V jiných kroužkách se děti asi víc vydovádějí, odreagují. Tady se musí soustředit, snažit, učit něčemu novému. Ale samozřejmostí je i „zpívání pro radost“, legrace, rytmická a pohybová cvičení atd.*
5. Vidíte jako znevýhodnění tu skutečnost, že se zúčastňují všechny děti bez výběru?
- *Jak v čem, myslím, že někdy jsem unavená z toho, že mi chodí děti s kterými, je těžší práce. Také, je problém s věkovou kategorií dětí v první třídě, chtějí zpívat jiný styl, než děti v páté třídě kdy se projevuje již puberta. Myslím si, v našich podmínkách si nemůžeme vybírat děti. Protože jsme škola s nízkým počtem žáků a proto nevedu výběrový pěvecký sbor. Taktéž je problém, že do kroužku dochází děti předškolní, které neumí číst a nácvik písní je pak složitější.*
 - *Nemůžeme se dostat třeba k nějakým dvojhlasům. Není to asi nějak časově náročné oproti tomu vést profesionální sbor. Myslím si, že pro školy je výhodnější mít pěvecký kroužek, než pěvecký sbor.*
 - *Záleží na tom, co se od nich očekává. Zpíváme pro radost sobě a blízkým. Netrénujeme na soutěže.*
6. Co podle vás v dnešní době nejvíce ovlivňuje rozvoj zpěvnosti dětí?
- *Zdá se mi, že negativně působí to, že rodiče si s dětmi už od útlého dětství málo říkají říkanky a málo si s nimi zpívají. Pozitivně různé Superstar a podobně. Také v hodný způsob pedagoga ve výuce, bohužel někteří mohou ovlivňovat i negativně, je potřeba výuku modernizovat.*
 - *Bohužel velmi brzy se děti přesvědčí o tom, že to nejde jen tak a musí na sobě pracovat. Bohužel musím konstatovat, že rodiče v dnešní době nemají moc času na to řešit s dětmi jejich volný čas proto děti i talentované se kolikrát ke zpěvu vůbec nedostanou.*
 - *Bohužel negativně někteří rodiče s dětmi neřeší, co je baví a málo je podporují.*

4 Diskuse

Praktickou částí jsem dospěla k těmto výsledkům.

Z rozhovorů je patrné, že pro menší školy a menší kolektivy, je lepší a pozitivní vést pěvecký kroužek, oproti pěveckému sboru. Protože vést pěvecký kroužek je méně nákladné, také se přijímají všechny děti, které mají zájem a tím se rozvíjí i děti méně talentované. Dalším pozitivem je to, že děti nemusí nic platit a mohou si dovolit docházet na tento kroužek všechny sociální skupiny. Objevuje se samozřejmě i několik negativ například, vše si zařizujeme sami, menší vybavenost (zpěvníky, nástroje), doprovázíme děti sami a většinou býváme bez dirigenta, ale i přesto je z rozhovorů patrné, že tento styl vedení hudebního kroužku je dostačující a zcela vyhovující.

Odpovědi týkající se repertoáru se lišily. Na jednu stranu se všichni dotazovaní shodli, že v dnešní době není problém najít v hodný repertoár, internet, nové zpěvníky, filmové písně. Problémem však nastává s tím, aby se vybrané písně líbily dětem. Což je problém zaujmout věkovou kategorii od 6-12 let. Proto je lepší zapojit děti do výběru písní.

Nácvik písně probíhá podobně jak, v pěveckém kroužku, tak i v pěveckém sboru. Rozdíl je však v tom, že v pěveckém kroužku jsou děti na různých úrovních zpěvnosti a proto je někdy potřeba věnovat nácviku nové písně, delší čas a obtížné úryvky, motivy procvičovat vícekrát a podrobněji.

Dle dotazovaných tato volnočasová aktivita obnáší hned několik negativ. Jedno z největších je nezájem rodičů, když už dítě podpoří v tom, aby na tento „kroužek“ docházelo. Již nejsou ochotni na dítě dohlížet, aby docházelo pravidelně a aby docházelo připravené (noty atd.). Myslíme si, že kdyby rodiče museli za tuto volnočasovou aktivitu měsíčně něco zaplatit, docházka by byla lepší. Jako negativum se dá taktéž brát to, že přijímáme všechny děti i „nezpěváky“. Bohužel pravdou je, že se nedokážeme nějak více rozvíjet, jak kvůli našemu vedení, tak kvůli rozdílným pěveckým schopnostem dětí.

Jsme si vědomi, že děti v pěveckém kroužku nikdy nemůžeme rozvinout na takovou úroveň, jako děti z profesionálních sborů. Máme více práce s tím, že přijímáme děti na různých pěveckých úrovních, jak zde již bylo uvedeno. Nejdůležitější však je co od dětí očekáváme a to, že my i naši děti zpíváme hlavně pro radost.

Dle rozhovorů nejvíce ovlivňují rozvoj zpěvnosti dětí tři faktory. Rodiče již od útlého věku, kdy se s dětmi mají říkat říkanky, zpívat první jednoduché popěvky. Na což v dnešní době

bohužel většina rodičů nemá čas. Druhým faktorem jsou populární pěvecké soutěže, které děti motivují k tomu zpívat a této oblasti se věnovat. Posledním faktorem je pedagog v rámci mateřské a základní školy, kde je bohužel možné to, že pedagog svým působením může motivovat v lepším případě, ale objevují se i případy kdy může naprosto demotivovat svým nevhodným pedagogickým působením.

5 Závěr

Předmětem mé bakalářské práce bylo provést v praxi několik příprav týkající se oboru dětského zpěvu. Na základě těchto příprav uskutečnit průzkum zabývající se prací s dětským hlasem, porovnat běžná negativa a pozitiva v této oblasti.

První část spočívala v tom, abych se pomocí příprav provedených v praxi snažila u dětí rozvíjet zpěvnost a byla schopná odpovědět na otázky, které jsem položila jak sobě, tak ostatním pedagogům zabývajících se touto problematikou. V těchto přípravách jsem se snažila vždy děti rozvíjet komplexně a dotknout se problematiky, kterou jsem prostudovala, a je součástí mé teoretické části. Vždy jsem měla přípravu promyšlenou. Cílem nebylo děti naučit pouze novou píseň zvolenou dle tématu a ročního období, ale taktéž dítě rozvíjet v této oblasti celistvě tím myslím (rytmická cvičení, dechová cvičení, artikulační cvičení, rozezpívání). Tyto cvičení jsem rozvíjela přiměřeně věku dětem a dodržovala pravidla, aby byla u dětí rozvíjena zpěvnost a pozitivní vztah k hudbě, jako takové. Myslím, že tento cíl jsem splnila.

V druhé části jsem se snažila zodpovědět některé otázky týkající se oboru dětského zpěvu, pomocí strukturovaného rozhovoru. V tomto průzkumu jsem se snažila porovnat běžná negativa a pozitiva v práci s dětským hlasem. K tomu mi pomohly mé odpovědi a odpovědi kolegyně, které pracují s dětmi stejné věkové kategorie a pro svou činnost mají stejné podmínky.

Mohu konstatovat, že tato volnočasová aktivita má svá pozitiva, ale i negativa. Výsledkem průzkumu bylo zjištěno, že je pozitivní děti v této oblasti rozvíjet. Děti, jsou do pěveckých kroužků přijímány bez výběru, což vede k rozvoji i u dětí „nezpěváků“. Tato volnočasová aktivita je pro všechny sociální skupiny, protože bývá zcela zdarma. Pěvecký kroužek může mít každá škola, která se chce této oblasti věnovat. U dětí je podporován vztah k hudbě. Negativa se týkají hlavně práce pedagoga, pro kterého je obtížné pracovat s dětmi velké věkové rozdílnosti a také pěvecké úrovně. Pro pedagoga je také negativní to, že děti nedochází pravidelně, jako u volnočasových aktivit, které jsou placené. Pedagog, který vede pěvecký kroužek je na vše sám, od výběru písně, přes nácvik a vedení kroužku až po hru na klavír atd.

Tato práce pro mě byla přínosná, zodpověděla mi některé otázky, které jsem si položila na jejím začátku. Díky mému prostudování literatury zabývající se oboru dětského zpěvu, jsem mohla zkvalitnit mou práci. Pomocí průzkumu jsem došla k závěru, že i když děti v pěveckém

kroužku nemohou dosáhnout úrovně pěveckého sboru, je tato činnost dětem prospěšná z mnoha důvodu. Například rozvoj zpěvnosti dětí, překonání sociálních rozdílů, začlenění se do skupiny dětí stejné věkové skupiny. V neposlední řadě tuto volnočasovou aktivitu můžeme zařadit, mezi v hodné „vyplnění“ volného času dětí.

6 Seznam literatury a zdrojů

6.1 Literatura

7. HENDL, J., 2005. *Kvalitativní výzkum, základní metody a aplikace*. Vyd. 1., Praha: Portál. ISBN: 80-7367-040-2
8. CHRÁSKA, M., 2007. *Metody pedagogického výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4
9. JEŘÁBEK, P., KVĚCH, O., 1990. *Vánoční písně a koledy*. Vyd. 1. Praha: Au. Vi. Ex. ISBN 80-900161-1-1
10. KOZÁKOVÁ, S., ZIMA, J., MACEK, J., 2008. *Já písnička 4*. Vyd. 1. Cheb: G a W spol. ISBN M-706509-66-2
11. PETRŽELA, Z., 2007. *Veselé písničky*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-328-4
12. RAKOVÁ, M., ŠTÍPLOVÁ, L., TICHÁ, A., 2009. *Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-543-1
13. SEDLÁK, F., 1984. *Didaktika hudební výchovy 2*. Vyd. 2. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 14-352-84
14. SUCHÝ, O., 2000. *Písničky z pohádek a dětských film, 3. Díl*. Vyd. 1. Cheb: G a W spol. ISBN M-706509-27-3
15. SVITÁK, J., 1983. *Korálky, zpěvníček pro mateřské školy*. Vyd. 1. Ustí nad Labem: Krajský pedagogický ústav.
16. SVOBODOVÁ, M., POLÍVKA, B., 1999. *Písnička 1*. Vyd. 1. Praha: Ottovo nakladatelství. ISBN 80-7181-303-6
17. ŠIMANOVSKÝ, Z., 2011. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie*. Vyd. 4. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-928-6
18. ŠIMANOVSKÝ, Z., TICHÁ, A., 2007 *Lidové písničky a hry s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-264-5
19. ŠVAŘÍČEK, R., - ŠEĐOVÁ, K. a kol., 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha : Portál. ISBN 978-80-7367-313-0
20. TICHÁ, A., 2009. *Učíme děti zpívat*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-562-2
21. UHLÍŘ, J., SVĚRÁK, Z., 2008. *Zpěvník*. Vyd. 1. Praha: Fragment. ISBN 978-80-253-0666-6
22. VRBOVÁ, H., 1996. *Moje nejkrásnější vánoční knížka*. Vyd. 2. Praha: Egmont. ISBN 80-7186-132-4

6.2 Internetové stránky

23. KAŠKA, A., Jazykolamy, artikulační a dechová cvičení. [online]. [cit. 2014-03-31].

Dostupné z: <http://www.akaska.cz/?page=85>

24. Mladší školní věk. [online]. [cit. 2014-03-31]. Dostupné z:

<http://www.vemeste.cz/2011/04/mladsi-skolni-vek/>

7 Přílohy

1. Příloha č. 1 seznam dotazovaných otázek
2. Příloha č. 2 dotazovaná Eva Míšková
3. Příloha č. 3 dotazovaná Mgr. Vladka Kollmannová
4. Příloha č. 4 dotazovaná Mgr. Ingeborg Henzlová

7.1 Příloha č. 1 - seznam dotazovaných otázek

1. Považujete za pozitivum, nebo negativum vést pěvecký kroužek ve, srovnáním s pěveckým sborem a proč?
2. Je problematický výběr repertoáru pro tuto věkovou kategorii?
3. Musíme vyvinout větší úsilí při nácviku nové písně s dětmi, které dochází do pěveckého kroužku oproti dětem, které chodí do pěveckého sboru?
4. Jaké negativum obnáší tato volnočasová aktivita?
5. Vidíte, jako znevýhodnění tu skutečnost, že se zúčastňují všechny děti bez výběru?
6. Co podle vás v dnešní době nejvíce ovlivňuje rozvoj zpěvnosti dětí?

7.2 Příloha č. 2 - dotazovaná Eva Míšková

Já jsem učitelka v mateřské škole ve Vítkově, kde také okrajově vyučuji na první stupni hudební výchovu a matematiku. Při základní škole jsem založila pěvecký kroužek, kam dochází děti ze školy a předškoláci. Na otázky jsem odpovídala formou psaní a z důvodu toho, abych mohla srovnat své zkušenosti a názory s ostatními pedagogy se stejným zaměřením.

1. Považujete za pozitivum, nebo negativum vést pěvecký kroužek ve, srovnáním s pěveckým sborem a proč?

Myslím si, že oboje má svá negativa a pozitiva spíše záleží na tom, jakou skupinu vedete na jejich a vašich možnostech. Negativum občas vidím vtom, že docházka je velmi kolísavá, taktéž je někdy těžké vyrovnat pěvecké rozdíly mezi dětmi, které jsou přijímány bez výběru všechny. Pozitivum vidím v tom, že děti to více baví, když mohou být součástí i u výběru písni občas místo kroužku zvolím procházku ven a zpěv třeba u ohně. Sice nepořádáme různá soustředění, ale o to víc si to můžeme užít a máme volnější režim, než děti v pěveckém sboru. Je pravda, že od výběru písni přes trénování a hru na klavír jsme na vše sama.

2. Je problematický výběr repertoáru pro tuto věkovou kategorii?

Myslím si, že písni je čím dál větší množství dokonce se dají využít i neplacené internetové zdroje. Díky programu, který používám, si mohu bez práce píseň transponovat do polohy, která je pro děti zpívatelná. Děti vždy ocení, když do výběru mohou alespoň nepatrně zasáhnout.

3. Musíme vyvinout větší úsilí při nácviku nové písni s dětmi, které dochází do pěveckého kroužku oproti dětem, které chodí do pěveckého sboru?

Myslím, že nácvik probíhá totožně, přes nácvik slov rytmu atd. Pravdou však je, že většina dětí v pěveckých sborech mají vyšší úroveň a tím i rozsah a proto je pro ně nácvik mnohdy jednodušší. Taktéž tyto děti berou zpěv vážněji než děti, které vedu v kroužku, kam může chodit každý. Jak jsem již řekla, některé děti jsou talentované a práce s nimi je jednodušší, ale také se setkávám s dětmi, které vůbec nemají smysl, například pro rytmus nejsou schopni na začátku zazpívat ani jednoduchou melodii. S takovými dětmi je více práce, ale o to je hezčí pozorovat jejich pěvecký posun.

4. Jaké negativum obnáší tato volnočasová aktivita?

Myslím si, že některé děti by se mohli rozvíjet více a na úkor dětí a asi i mých schopností se nemohou vyvíjet tak jak by mohli. Proto se snažím tyto děti rozvíjet maximálně popřípadě pak doporučit profesionálnější pěvecký sbor, který lépe podchytí a rozvine jejich talent. Dalším negativem je mnohdy nezájem rodičů, řekla bych, že v dnešní „uspěchané době“, nemají čas se dětem věnovat v tom, co je baví a plně je podporovat. Mnohdy je podporují v tom začít někam chodit, ale už nezvládnout dítě podpořit natolik, aby docházelo pravidelně.

5. Vidíte, jako znevýhodnění tu skutečnost, že se zúčastňují všechny děti bez výběru?

Jak v čem, myslím, že někdy jsem unavená z toho, že mi chodí děti s kterými, je těžší práce. Také, je problém s věkovou kategorií dětí v první třídě, chtějí zpívat jiný styl, než děti v páté třídě kdy se projevuje již puberta. Myslím si, v našich podmínkách si nemůžeme vybírat děti. Protože jsme škola s nízkým počtem žáků a proto nevedu výběrový pěvecký sbor. Taktéž je problém, že do kroužku dochází děti předškolní, které neumí číst a nácvik písní je pak složitější.

6. Co podle vás v dnešní době nejvíce ovlivňuje rozvoj zpěvnosti dětí?

Zdá se mi, že negativně působí to, že rodiče si s dětmi už od útlého dětství málo říkají říkanky a málo si s nimi zpívají. Pozitivně různé Superstar a podobně. Také v hodný způsob pedagoga ve výuce, bohužel někteří mohou ovlivňovat i negativně, je potřeba výuku modernizovat.

7.3 Příloha č. 3 - dotazovaná Mgr. Vlad'ka Kollmannová

Dotazovaná působí jako pedagog základní školy na první stupni, kde taktéž vede pěvecký kroužek, s podobnou věkovou kategorií, jako já. Z tohoto důvodu jsem si, tuto kolegyni vybrala. Sešli jsme se u ní doma v příjemném a jí známém prostředí. Proto byl rozhovor velmi vřelý a vše probíhalo v klidu a příjemnou nenucenou formou.

1. Považujete za pozitivum, nebo negativum vést pěvecký kroužek ve, srovnáním s pěveckým sborem a proč?

Pro mě je to určitě pozitivum, protože já nejsem odborník žádný. Beru to naprosto laicky, takže nemám ani pocit, že bych něco kazila. Pozitivum vidím v tom, že je to laické vedení, kdybych měla vést pěvecký sbor, na to bych asi ani neměla. Ani jsem nic k tomuto oboru nevystudovala. Do kroužku přijímám všechny děti i ty, které na začátku prakticky nemají sluch. Mě, to nevadí, naopak mám zkušenost, že tyto děti se pak tzv. vyspívají. I pro ty děti je to lepší, že mohou bez výběru, o to jsou vděčnější a víc je to baví, když jim dá člověk šanci.

2. Je problematický výběr repertoáru pro tuto věkovou kategorii?

Z mého pohledu já my v tom kroužku máme problém s doprovodem. Profesionální sbory mají většinou nějakého klavíristu, kdežto my, já si dělám všechno sama. Mám tam pomocníci na klavír, děti doprovázím já, nejsem nějak zdatný klavírista. Spíš hodně vybírám dle toho, abych to zvládla doprovodit na piáno. Dneska ty děti nebaví zpívat všechno, nějaké lidové písničky. Takže spíš hledám písničky, aby byly jim bližší. Filmové melodie, filmové písničky, vždyť to víš konec konců sama. Pohádkové Uhlíř a Svěrák a takové.

3. Musíme vyvinout větší úsilí při nácvičce nové písničky s dětmi, které dochází do pěveckého kroužku oproti dětem, které chodí do pěveckého sboru?

Nemám asi nějak moc porovnání. Nemám zkušenosti se sborem, akorát co jsem mohla vidět. Možná když mají problém děti s nějakým úryvkem písničky kde je obtížný motiv, tak se tomu věnujeme více, tam se zastavíme a vytleskáme třeba. Vždy začínáme v pomalejším rytmu. Překvapilo mě, že i cizojazyčnou píseň zvládnou celkem rychle na poslouchat, i když třeba nejprve nerozumí textu. Když je to chytne, umí i novou píseň za chvíli.

4. Jaké negativum obnáší tato volnočasová aktivita?

To je právě to, že přijímáme děti bez rozdílu třeba i děti nezpěvné. Zase, ale tyto děti jdou do toho se zápletem a vydrží až dokonce. Nerozvíjíme se, nějak nejsme

schopni se nějak moc rozvíjet. Navíc ještě ty děti jsou dneska ještě tak vydržet zpívat na tom prvním stupni, když už jsou tak nějak vyzpívané, a dali by se dělat složitější písničky více hlasy tak už pak končí. Celkově ta docházka je horší než v nějakém, profesionálním sboru. Spoustu dětí přijde na začátku roku, pak to pomalu řídne, ale poté už děti většinou vydrží, takže je to každý rok to samé. S mutací u chlapců jsem se nijak nesetkala, protože většinou v tom věku, kdy začíná, už chlapci nechtějí docházet.

5. Vidíte, jako znevýhodnění tu skutečnost, že se zúčastňují všechny děti bez výběru?

Znevýhodnění je pro ten kroužek to, že se nedokážeme nějak moc rozvíjet. Nemůžeme se dostat třeba k nějakým dvojhlasům. Není to asi nějak časově náročné oproti tomu vést profesionální sbor. Myslím si, že pro školy je výhodnější mít pěvecký kroužek, než pěvecký sbor.

6. Co podle vás v dnešní době nejvíce ovlivňuje rozvoj zpěvnosti dětí?

Myslím, že nejvíc teď asi všechny ty pěvecké soutěže to je velké lákadlo, proto začít se zpěvu věnovat. Bohužel velmi brzy se děti přesvědčí o tom, že to nejde jen tak a musí na sobě pracovat. Bohužel musím konstatovat, že rodiče v dnešní době nemají moc času na to řešit s dětmi jejich volný čas proto děti i talentované se kolikrát ke zpěvu vůbec nedostanou.

7.4 Příloha č. 4 - dotazovaná Mgr. Ingeborg Henzlová

Dotazovaná byla uvolněná. Rozhovor proběhl u ní na pracovišti (základní škola), ve sborovně, kde se příjemně sedělo. I přesto, že tuto místnost sdílí s ostatními kolegyněmi, jsme měli na rozhovor úplný klid. Rozhovor byl příjemný a všelič vše probíhalo v pořádku, bez sebe menších známek nervozity atd. Mgr. Henzlová je učitelkou na první stupni, ve svém volném času se věnuje vedení pěveckého kroužku při základní škole.

1. Považujete za pozitivum, nebo negativum vést pěvecký kroužek ve, srovnáním s pěveckým sborem a proč?

Myslím, že je dobré mít na škole alespoň pěvecký kroužek. Ne všechny školy si mohou dovolit mít při škole sbor (finance, vzdělanost pedagogů atd.). Jak jsem již řekla, mi vedeme „jenom“ pěvecký kroužek, nedělají se žádné zkoušky pro výběr dětí. Zpívat mohou všechny děti, které mají zájem. Dochází pouze jednou týdně tím, že je to volnočasová aktivita zdarma, nedochází všichni pravidelně. I rodiče je omlouvají pro nachlazení, návštěvu lékaře, což by si u placených hodin rozmysleli. Písničky doma málo trénují – neumí dokonale texty, ale chodit do kroužku je baví a to je pro mne důležité.

2. Je problematický výběr repertoáru pro tuto věkovou kategorii?

Škála různých písniček je velká – není těžké si vybrat. Nezpíváme vícehlasně (občas dvojhlasně). Vybíráme tak náročné texty a písničky, aby je děti zvládly.

3. Musíte vyvinout větší úsilí při nácviu nové písni s dětmi, které dochází do pěveckého kroužku oproti dětem, které chodí do pěveckého sboru?

Do kroužku přijímáme děti, které mají zájem a chtějí zpívat. Většina jich už umí číst. Naše děti nemají určité vyzpívaný hlasový rozsah, jako například děti ze „Severáčku“.

4. Jaké negativum obnáší tato volnočasová aktivita?

V jiných kroužkách se děti asi víc vydovádějí, odreagují. Tady se musí soustředit, snažit, učit něčemu novému. Ale samozřejmostí je i „zpívání pro radost“, legrace, rytmická a pohybová cvičení atd.

5. Vidíte, jako znevýhodnění tu skutečnost, že se zúčastňují všechny děti bez výběru?

Záleží na tom, co se od nich očekává. Zpíváme pro radost sobě a blízkým. Netrénujeme na soutěže.

6. Co podle vás v dnešní době nejvíce ovlivňuje rozvoj zpěvnosti dětí?

Bohužel negativně někteří rodiče s dětmi neřeší, co je baví a málo je podporují. Myslím si, že pozitivně může působit pedagog v rámci hudební výchovy, kde může dítě talentované podpořit a dítě „nezpívající“ správně vést a pomoci mu se tzv. rozezpívat.